

Учора ўвечары на сталічным стадыёне “Дынама” ўрачыста і вельмі эфектна адкрыліся II Еўрапейскія гульні. Свята, якое надоўга запомніцца мінчукам і гасцям сталіцы, напоўніўшы гэтыя спякотныя дні і ночы мноствам ярка-рых падзей — не толькі спартыўных, але і культурных. А запаліла гэтае мора зіхоткіх агнёў “Польмя міру”, дастаўленае ў Мінск здалёк.

“Польмя міру”, што запаліла Беларусь

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА

Валянцін Елізар'еў прымае эстафету “Польмя міру” каля Вялікага тэатра Беларусі.

Мікола ЧЭМЕР /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Галоўны сімвал Еўрапейскіх гульняў прайшоў доўгі шлях. 3 мая паходня была запаленая ў рымскім комплексе Ага Pacis Musewm. Затым яна ўзнялася на найвышэйшую кропку Еўропы — гару Ман-блан, перасекла вышыні і упадзіны Славеніі, Аўстрыі, Венгрыі, Чэхіі, Славакіі і Польшчы і нарэшце шчасліва дабралася да нашых краёў, дзе пабывала ў кожнай з беларускіх абласцей.

У Мінску факел II Еўрапейскіх гульняў быў перададзены старшыні гарвыканкама Анатолю Сівакову, выканаўцу

абавязкаў першага віцэ-прэзідэнта Нацыянальнага алімпійскага камітэта Беларусі Віктару Лукашэнку і міністру спорту і турызму Беларусі Сяргею Кавальчуку. Агонь быў запалены ў спецыяльнай чары на плошчы Дзяржаўнага сцяга, а потым трохразовы алімпійскі чэмпіён па вольнай барацьбе, удзельнік эстафеты Алімпіяды-80 Аляксандр Мядзведзь перадаў паходню прадстаўнікам сучаснага пакалення беларускіх спартсменаў: самбісту Сцяпану Папову, бягульні Эльвіры Герман і марафонцы Вользе Мазураю.

“Польмя міру” асвятліла знакавыя аб'екты сталіцы, пакінула водблескі на тварах многіх нашых славутых сучаснікаў — тых людзей, якія дасягнулі перамог

у сваёй справе. У іх ліку — і знакамітыя дзеячы культуры: Аляксандр Яфрэмаў, Уладзімір Гасцюхін, Анатоль Ярмоленка, Валерый Дайнека, Ядвіга Паплаўская...

Народны артыст СССР і Беларусі Валянцін Елізар'еў прыняў эстафету на прыступках Вялікага, мастацкім кіраўніком якога ён з'яўляецца. Паходня была ўрачыста вынесена на сцэну знакамітага тэатра, дзе аkurat ішла рэпетыцыя оперы “Яўген Анегін”. Як адзначыў маэстра, пры ўсёй сваёй рознасці, мастацтва і спорт, усё ж, маюць шмат падобнага. Бо галоўнае тут — неспыннае памкненне да новых вышыняў.

Працяг тэмы — на старонцы 2.

ПРАЦЯГВАЕЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Незабыўнае ГЕРОЯМ ВЫЗВАЛЕННЯ

22 чэрвеня — дата Памяці і Смутку. І ў гэтыя ж дні ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адкрылася выстава “Подзвіг у імя вызвалення”, прысвечаная 75-годдзю вызвалення Беларусі ад нацызму. Што там можна ўбачыць, піша “К”.

ст. 3

Соцыум

А ТАМ ГІТАРЫ...

Навошта ў рэстараны ідуць працаваць музыканты, у чым спецыфіка гэтага рамяства; куды вядзе падарожжа ў гэтым сацыяльным ліфце, даведалася “К”.

ст. 5

Рэпарцёрскі марафон

ГОРАД ГЕДЫМІНА — КУЛЬТУРНАЯ СТАЛІЦА

Ліда атрымала статус Культурнай сталіцы Беларусі на 2020 год. “К” з'ездзіла паглядзець, што там адбываецца зараз.

ст. 10 — 11

9171994478007 19025

На адкрыцці выставы прысутнічалі ўдзельнікі вайны. Старшыня медслужбы Лідзія Волкава і баец разведгруп “Чайка” і “Джэк” Генадзь Юшкевіч на фоне карціны Яўгена Зайцава “Парад партызан у Мінску”.

Афіцыйна

Патрыятычная акцыя “Памяць сэрца” да Дня вызвалення горада Оршы і 75-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў адбудзецца 27 чэрвеня у 11.30 ў Аршанскай гарадской мастацкай галерэі Віктара Грамыкі. Пра гэта паведамалі ў Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь.

3 27 чэрвеня там пачынае працу выстава плакатаў часоў Вялікай Айчыннай вайны, арганізаваная пры падтрымцы ведамства і Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь. А таксама выстава Студыі ваенных мастакоў Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь і творчага аб’яднання “Традыцыя” Беларускага саюза мастакоў пад назвай “Расцвіталі яблыні...”

У гасцёўні галерэі ў гэты дзень з Хвільны маўчання пачнецца мультымедычная прэзентацыя “Народжаныя стаць героямі”, прысвечанай лётчыкам — Героям Савецкага Саюза Анатолію Сялянікаву, Сяргею Грыцэўцу, Івану Сяржантаву, ураджэнцам Аршаншчыны і тым, хто загінуў у небе над Оршай.

Мерапрыемства праводзіцца пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, Аршанскага раённага савета ветэранў.

Страта

Паішоў з жыцця Леанід Нарушэвіч, заснавальнік славутага беларускага калектыву “Князь Мышкін”. Здарылася гэта 19 чэрвеня. Музыканту было 55 гадоў. Мяркуюцца, што яго падвёла сэрца.

Леанід Нарушэвіч быў легендай і патрыярхам эксперыментальнай музыкі Беларусі. Групу інтуітыўнай імпрывізацыі “Князь Мышкін” ён утварыў у 1991 годзе і выступаў з ёй да апошніх дзён. За амаль

Апошняя імпрывізацыя “Князя Мышкіна”

30 гадоў была адыграная неверагодная колькасць канцэртаў у розных краінах, адбылося супрацоўніцтва з вялікім шэрагам беларускіх музыкантаў і паэтаў, нарадзілася мноства цікавых праектаў, саўндтрэкаў, музычных праграм. Засталася шматлікія альбомы, якія выходзілі на амерыканскіх, еўрапейскіх, расійскіх лэйблах, відэамаатэрыялы, здымкі ў праграме Дзмітрыя Дзіброва “Антрапалогія”.

Леанід Нарушэвіч адным з першых у нашай

краіне рушыў на амаль нескантую тады цаліну эксперыменту і такім чынам праклаў дарогу цэламу шэрагу маладзейшых беларускіх музыкантаў. Менавіта ад “Князя Мышкіна” мы даведаліся пра інтуітыўную музыку, інтуітыўную імпрывізацыю. Калектыв стаў абсалютна ўнікальнай з’явай для Беларусі і застаўся адзіным у сваім родзе.

Яшчэ ў 1980-я Леанід Нарушэвіч быў гітарыстам груп “Інтэр” і “Зарціпо”, якія ўпісаны ў гісторыю бела-

рускага рока вялікімі літарамі. Верны прыхільнік усяго новага, свежага і нестандартнага, ён сам праводзіў канцэрты і фестывалі эксперыментальнай і імпрывізацыйнай музыкі. Асабліва гучны розгалас быў у фестывалю “Сіні перац”, які цягам 1990-х гадоў адбыўся дзесяць разоў. Як гукарэжысёр Леанід Нарушэвіч меў дачыненне да многіх цікавых музычных праектаў, але яго часта называлі і легендай радыёэфіраў — ён працаваў на першых FM-стан-

цыях нашай краіны. Цягам апошніх гадоў месцам яго працы было тэлебачанне. Групу “Князь Мышкін” ён называў аўтсайдарам. Нягледзячы на вялікі аўта-

рытэт у пэўных колах, пра кар’еру гаварыць не даводзілася. Але значнасць творчасці не вымяраецца камерцыйным поспехам. Для Леаніда Нарушэвіча музыка была тэрыторыяй свабоды, чыстага мастацтва, чыстага шчасця і задавальнення. Ён казаў, што гэта дазваляе адчуваць сябе чалавекам.

Надзея КУДРЭЙКА

Калектыв рэдакцыі газеты “Культура” глыбока смуткуе аб страце таленавітага творцы ды светлага чалавека, і выказвае шчырыя спачуванні яго родным і блізкім.

Героям вызвалення

якая адбылася 6 чэрвеня 1944 года. Такі паралельны паказ аперацый, якія адбываліся на ўсходнім і заходнім франтах, дазваляе глядачу шырэй пазнаёміцца з міжнародным кантэкстам падзей.

Але асноўная частка экспазіцыі распавядае ўсё ж менавіта пра вызваленне Беларусі, таму пабудаваная перадусім на матэрыялах, звязаных з выбітнымі ўдзельнікамі аперацый “Баграціён” — ад ваеначальнікаў да простых салдат. Між іншага, тут можна пабачыць ліст камандуючага 1-м Беларускам фронтам маршала Кастанціна Ракасоўскага да яго сям’і, дасланы з фронту 1 ліпеня 1944 года, альбом ліст дэзайн з Туркменскай ССР да Ракасоўскага.

Ёсць на выставе і незвычайны экспанат, звязаны з іменем камандуючага 3-м Беларускам фронтам генерала Івана Чарняхоўскага — у музеі ёсць сальніца, якую захаваў на памяць аб сустрэчы з ваеначальнікам жыхар вёскі Карцаўшчына Лаг ойскага раёна Міхаіл Лойка, бо ў яго хаце Чарняхоўскі спыняўся падчас вызвалення Беларусі. Прадстаўленыя на выставе і іншыя асабістыя рэчы — камбінезон камандуючага 2-м Беларускам фронтам Георгія Захарава, фуражка і папка камандуючага 1-м Прыбалтыйскм фрон-

там Івана Баграмяна, фуражка, паліто і аўтамат камандзіра Мінскага партызанскага злучэння Іосіфа Бельскага.

Асобная інсталяцыя прысвечаная “мінскаму катлу”. У чэрвені 1944 года на ўсходзе ад Мінска была акружаная і разбітая вялізная групіроўка нямецкіх войск. На выставе можна пабачыць археалагічныя знаходкі з месцаў баёў — зброю, каскі. Далаўняе інсталяцыю прысвечаная гэтым падзеям карціна мастакоў Мая Данцыга і Абрама Кроля “Капітуляцыя пад Мінскам”.

Адна з асабліваўцяў аперацый “Баграціён” у тым, што вялікую ролю ў ёй адыграла ўзаемадзеянне рэгулярных войск з партызанамі. На выставе паказваюцца фота і дакументы, якія распавядаюць пра заключны этап аперацыі “Рэйкавая вайна”, пра ўдзел партызан у вызваленні беларускіх гарадоў. Завяршае экспазіцыю апавед аб партызанскім парадзе, які адбыўся ў Мінску 16 ліпеня 1944 года — тут змешчаныя не толькі фотаздымкі, але і карціна “Парад партызан у Мінску”, напісаная ў 1947 годзе мастаком Яўгенам Зайцавым, які прысутнічаў там асабіста.

Часовая экспазіцыя “Подзвіг у імя вызвалення” будзе дзейнічаць у музеі да 20 жніўня.

“Капітуляцыя пад Мінскам” Мая Данцыга і Абрама Кроля.

5 гадоў — 5 гарадоў ды 10 канцэртаў

Сёлета класічная музыка загучыць на вуліцах сталіцы, а таксама чатырох абласных цэнтраў Беларусі. Ужо праз тыдзень распачынаецца пяты сезон канцэртаў “Класіка ля Ратушы з velcom”, які працягнецца да канца лета.

Вераніка МОЛАКАВА

Першы з іх адбудзецца ўжо ў наступную суботу, 29 чэрвеня, у Віцебску: на плошчы Перамогі выступіць калектыв Art Music Orchestra — лаўрэаты і дыпламанты міжнародных конкурсаў, салісты аркестра Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета з праграмай “Viva, Штраус!”; прысвечанай творчасці знакамітых аўстрыйскіх кампазітараў.

Гомель прымае ў сябе Art Music Orchestra з такой жа праграмай па плошчы Леніна 3 ліпеня, а ў Гродзенскім Парку Жылібера ў гэты час выступіць ансамбль “Мінск-Класік”. У Брэсце лепшыя творы Штрауса-бацькі і Штрауса-сына прагучаць на плошчы Леніна 28 ліпеня.

Канцэрты ў Мінску будуць традыцыйна праходзіць на плошчы Свабоды па суботах з 20 ліпеня па 31 жніўня. У праграме — выступы Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь (20 ліпеня), Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Рэспублікі Беларусь імя Іосіфа Жыновіча (27 ліпеня), музычнай капэлы “Санорус” (3 жніўня), эстонскага духавога аркестра “Саксон” (10 жніўня), Дзяржаўнага камернага аркестра Рэспублікі Беларусь (17 жніўня), Прэзідэнцкага аркестра Рэспублікі Беларусь (31 жніўня).

— Каля пяці гадоў таму праект задумваўся як спроба перанесці класічную музыку з камерных сценаў на вуліцы горада, і яна ўдалася — наша аўдыторыя расце, — адзначыла начальнік упраўлення маркетынговых камунікацый кампаніі velcom I А1 Алена Бычкова на прэс-канферэнцыі, што адбылася ў сталіцы напярэдадні адкрыцця музычных вечараў. — Мы радыя, што канцэрты класічнай музыкі пад адкрытым небам стануць неад’емнай часткай культурнага жыцця ўжо не для аднаго, а для некалькіх буйных гарадоў. Па тэхнічных прычынах сёлета з ліку абласных цэнтраў да нас не змог далучыцца толькі Магілёў, але ўсё наперадзе ў наступным годзе.

Больш падрабязную інфармацыю пра кожны з дзесяці канцэртаў і яго праграму абцалі змяшчаць на сайтах арганізатараў — гарвыканкамаў, “Мінскканцэрта” і кампаніі velcom I A1.

K

Я доўгі час знаходзіўся ў палоне стэрэатыпу, ці то навязанага мне звонку, ці то народжанага ўласным мозгам, што рэстаранны музыкант — гэта штосьці надобрае. Асновы мае былі пахіснутыя, калі даведаўся, што некалі адзін з маіх найлюбубейшых рокараў — Уладзімір Кузьмін — аказваецца, таксама, “лабаў у шынку”. Яшчэ большыя сумневы сталі раздзіраць маю душу, калі падпрацоўваць іграй на гітары ў кафэ скіраваўся мой блізкі прыяцель — у складзе квартэта, удзельнікамі якога былі студэнты. Ну а я канчаткова зразумеў, што выступаць у рэстаране — нават дзесьці ганаровая рэч, што ёсць такая прафесія — радзіму забяўляць. І ў думках нават сфарміраваў супергурт з беларускіх музыкантаў, што і сёння не грэбуюць цешыць слых публікі навесяле. Ігар Варашкевіч, Іван Маркаў, Андрэй Казлоўскі, Вадзім Касалапаў, Віктар Пшанічны — гэта яшчэ далёка-далёка не ўсе айчыныя рок- і поп-зоркі, якіх лёс занёс у рэстаран, кафэ, клуб. Навошта ідуць туды працаваць музыканты — пачаткоўцы і мацёрыя, з імёнамі; у чым спецыфіка гэтага рамства; куды вядзе падарожжа ў гэтым сацыяльным ліфце — да музычнага дна або на вяршыні музычнага Алімпі? На гэтыя і іншыя пытанні я паспрабаваў знайсці адказы ў гутарках з людзьмі, што маюць самае непасрэднае дачыненне да рэстараннай, клубнай культуры. Ім і слова.

Алег КЛІМАЎ /
Фота аўтара

**“АРКЕСТРАНТЫ”
ПАВІННЫ БЫЦЬ
У КУРСЕ СУЧАСНЫХ
ТЭНДЭНЦЫЙ”**

Андрэй ФІЛАТОВ, 64 гады, былы бубнач гуртоў “Сузор’е”, Zindan, Mojo Blues, “Крама”. Зараз ударнік кавер-бэнда “Скорая помозь”:

— У рэстаранах я пачаў граць годзю з 1972-га, але гэта былі разавыя падмены музыкантаў, або разавыя выступы калектываў, у якіх я граў. Ужо шчыльна асеў там годзю дзесьці таму, спачатку сумяшчаючы з маім удзелам у гурце “Крама”, але потым з яго прыйшлося сысці. У 1970-я з рэстараннах калектываў людзі папросту маглі трапіць у прафесійныя, вядома, калі то былі майстры, і, наадварот — у “шынку” ў сілу самых розных прычын уліваліся музыканты з цалкам афіцыйных ВІА. Сёння, дарэчы, карціна тая ж. І я б нават сказаў, што другі варыянт сустракаецца часцей, бо заробкі ў рэстаранах стабільныя, ды і не рэдкасць, калі ў іх можна атрымаць грошай больш, чым на эстрадзе. Аднак, калі казаць канкрэтна аб нашым калектыве, то за апошнія гады два — тры сітуацыя змянілася. Тады ў сярэднім музыкант за месяц мог заробіць каля тысячы рублёў, але і выступалі мы амаль штодзённа. Цяпер даем два — тры канцэрты на тыдзень. Аднак, і ганарары ў нас зменшыліся. Зменшыліся яны і ў нашых калег. Калі раней многія з іх гралі толькі ў рэстаранах, то сёння вымушаны падпрацоўваць дзесьці яшчэ. І не абавязкова музыкой.

Што адбылося? Жывая музыка з такіх устаноў павольна вымываецца, яе ўсё больш змяняюць фонавая, танцавальная, ды-дзэі са сваімі сэтамі, выканаўцы, якія спяваюць пад мінусавую фанатраму. І яшчэ зараз на музыканта, менавіта на канкрэтнае прозвішча ці назву, людзей стала хадзіць менш, чым у 1970 — 1980-я, калі ішлі, скажам, на гурт “Сузор’е”, у якога рэстаранная праграма спачатку складалася прапэнтаў на 60 з уласных твораў, а затым і на ўсё 90. У цяперашні час такое вялікая рэдкасць (у Мінску, наколькі ведаю, толькі два — тры клубы практыкуюць падобнае і тое не кожны дзень). Артысты могуць, вядома, уключаць у рэпертуар свае песні, але ў невялікай колькасці, астатняе аповодзіцца каверам — аўтарскім перапрацоўкам вядомых кампазіцый. Гэта патрабаванне адміністрацыі ўстаноў, што “аркестранты” павінны быць у курсе сучасных музычных тэндэнцый. Таму, скажам, і я, які ў рок-музыцы амаль 50 гадоў, вымушаны адсочваць самыя апошнія сусветныя хіты, усё роўна ў якім стылі яны, бо іх хоча пачуць публіка, што прыходзіць у рэстаран. (Праўда, з нейкага моманту яна ўсё роўна пачынае прасіць правярэння часам шлугеры “Ляпіса” ці “Ленінграда”). Гэта значыць, даводзіцца ведаць усё — ад Deep Purple да Робі Уільямса, ад “Машины времени” да, умоўна кажучы, NaviBand. Але, дапусцім, асабіста для мяне такая мешаніна ідзе толькі ў плюс — разнапланавасць спрыяе росту прафесійнага майстэрства. Ды на такой ўсёаднасці лобны наб’е сабе руку!

Навошта прыходзіць музыкант ў рэстараны? Гэта спосаб самавыяўлення, пляцоўка, дзе можна паіграць, і праца, якая прывіносіць грошы. Але ў чым заключаецца небяспека такога “лабства” — не для рамеснікаў, а людзей даравітых, шукаючых? У тым, што яно можа прывесці да таго, што фінансавыя інтарэсы заслоняць сабой творчыя, калі застаюцца ў баку мары пра вялікую сцэну, закопваецца, што называецца, у зямлю талент. Элементарна не застаецца ні часу, ні жадання рэалізаваць нешта сваё. Іншая не-

А ў рэстаране, а ў рэстаране, а там гітары...

бяспека — алкаголь, які проста тут, за барнай стойкай. Спачатку ім уздзіраваецца сябе, а потым ён становіцца неабходным злом. Колькі такіх скалечаных лёсаў было перад маімі вачыма...

Што яшчэ “падкасіла” музыкантаў, якія працуюць у мінскіх рэстаранах, клубах, кавярнях? Павелічонне “дэмакратычных” устаноў, у якіх цэннік значна ніжэйшы за астатнія, адпаведна, калі там і працуюць жывцом, то, як правіла, два — тры чалавекі з акустыкай. Калі гэта гурты, то, у асноўным, маладыя, што дэмпіруюць. Натуральна, узрасла канкурэнцыя сярод артыстаў, усё больш з іх становіліся незапатрабаванымі, пачалі сыходзіць з гэтага бізнесу. Але для пачаткоўца праца ў такіх устаноўках — гэта, вядома, вялікая і карысная школа. І ў плане ўласнага росту, і атрымання навыкаў працы на публіцы.

**“СПЯВАЧКІ
ТРЭБА НАВАТ ТОЕ,
ШТО МНЕ
НЕ ПАДАБАЕЦЦА”**

Катсярына ЧАРНЫШ, 19 гадоў, студэнтка Інстытута сучасных ведаў, спецыяльнасць “Мастацтва эстрады (спевы)”:

— Я скончыла дзіцячую музычную школу мастацтваў па класе вялянчэлі, і яшчэ спявала — з дзяцінства, але больш для

сябе. Аднак становіцца прафесійным музыкантам не планавала. А ў ліцэі, дзе вывучалася, быў гурт, і аднойчы — у выпускны год — яго ўдзельнікі, ведаючы, што я спяваю, папрасілі мяне змяніць захварэўшую вакалістку. І вось тады і зразумела, што мне падабаецца стаяць на сцэне, а, значыць, трэба вяртацца ў музыку, толькі ўжо на больш сур’ёзным узроўні. Праз свой інстаграм стала шукаць установы, якім патрабаваліся спявачкі. Такія знайшліся вельмі хутка. Спачатку выступала ў іх бясплатна, а калі ўжо пайшлі запра-

я літаральна “гарэла”, а цяпер усё ператварылася ў руціну, абавязалаўку, з дапамогай якой ты проста зарабляеш. А так як я чалавек амбіцыйны, то ўжо ў бліжэйшы час збіраюся мяняць нейкія рэчы — не кардынальна (напэўна, рэстаранная музыка будзе карміць мяне яшчэ дастаткова доўга), а паступова: абнавіць склад гурта, яго канцэпт, больш увагі надаць складанню, запісаць уласныя творы. І хочацца, вядома, выйсці на вялікую сцэну. А рэстаран як стартавая пляцоўка для траплення на яе цалкам прыдатны. Бо ты ж

аўтары песень, вядомыя музыканты, прадзюсары, арганізатары канцэртаў, натуральна, бываюць у такіх устаноўках і могуць “узяць на аловак” упадабаных ім выканаўцаў. Я, дарэчы, буду ўдзельнічаць у мерапрыемствах культурнай праграмы II Еўрапейскіх гульні...

**“ВЫБАР
ДОСЫЧ ШЫРОКІ,
ЯК І КАНКУРЭНЦЫЯ”**

Іван НІГРУЦА, 37 гадоў, арт-дырэктар аднаго з мінскіх рэстаранаў, вакаліст кавер-гурта TimeSquare:

— Сёння правільней казаць не пра рэстаранную або клубную, а пра кавер-культуру, нават, гучна, але адначасова і паўжартам качучы, кавер-індустрыю, таму што менавіта такія выканаўцы і дыктуюць музычную моду ў пэўных, як сказалі б раней, прадпрыемствах грамадскага харчавання. У гэтай “культуры-індустрыі” я дзесьці сем гадоў. У мяне музычная адукацыя, і як кожны малады чалавек, які свядома абраў поле сваёй дзейнасці, мне хацелася і працаваць у прафесіі, і зарабляць у ёй. А “рэстаран” — гэта тое месца, дзе ты хутка можаш пачаць сумяшчаць адно з іншым. Ну

і калі чалавек прыйшоў сюды не проста за аднымі толькі грашыма, а самарэалізоўвацца, развівацца, то, вядома, такую дзейнасць можна назваць творчасцю.

З’яўляючыся вакалістам кавер- і трыб’ют-гурта TimeSquare (у нашым арсенале ёсць трыб’юты гуртам “Сплін”, “БІ-2”, “Чайф”), дзесьці год таму я стаў арт-дырэктарам мінскага рэстарана, што размешчаны ў самым цэнтры горада. І з гэтай кухняй — жывой рэстараннай музыкой — цяпер знаёмы блізка. Калі не браць у разлік сольных выканаўцаў, а дуэты і далей па нарастаначай, думаю, яна гучыць дзесьці ў дзясятках дзвюх устаноў Мінска. Для такога горада гэта дастаткова. Ёсць пляцоўкі, дзе граюць рок, рок і поп-рок, дзесьці — пераважна джаз, ёсць пляцоўкі толькі для кавер-артыстаў, для поп-выканаўцаў, для тых, хто грае ўласную музыку. Ёсць арыентаваныя на людзей ад 25-ці да, скажам, 50-ці гадоў, а ёсць на публіку, што аддае перавагу танцавальнай музыцы, або на тую, што любіць англамоўны рок, альбо на такую, якой падаваў сучасныя хіты. Выбар досыч шырокі. Як вялікая і канкурэнцыя сярод артыстаў, што хацелі б выступаць у такіх устаноўках.

Адна з маіх задач як арт-дырэктара — падабраць патрэбных выканаўцаў для нашага рэстарана і яго публікі. Мне цікавыя музыканты, што пастаянна працуюць над сваім рэпертуарам, над яго абнаўленнем. Каму будзе цяжка трапіць на нашу канцэртную пляцоўку? Напэўна, усё-такі калектывам-пачаткоўцам. Хоць, вядома, усё залежыць ад таго матэрыялу, які ён прапануе. Калі гэта будзе падыходзіць пад фармат, але пра рэпертуары ці стылістыцы адрознівацца ад музыкі, іх гучыць у нас, калі гэта якасна сыграно, то чаму б і не? Прэтэндэнты павінны здзівіць.

“Статыстыка ведае усё, — пісалі ў сваім рамане “Дванаццаць крэслаў” Ільф і Пятроў. — І аднаго яна не ведае...” Яна не ведае, колькі ў Беларусі “жывых” рэстараннах музыкантаў. Колькі з іх, прыйшоўшы граць і спяваць у адпаведныя ўстановы, так да самай глыбокай старасці і завісаюць у іх. І колькі, паднабраўшыся вопыту, працягаюць кар’еру на вялікай сцэне. Мне хочацца пажадаць творчасці і тым, і іншым. Каб яна цешыла і іх саміх, і нас, часам такіх пераборлівых у выбары жывы, духоўнай у тым ліку...

Тэатр можа быць інструментам для сацыяльных змяненняў. Зразумела, асобны калектыў татальна не паўплывае на працэсы, якія адбываюцца ў грамадстве. І ўсё ж спектакль можа загнуцца так, каб хаця б нейкая частка гледачоў змяніла погляд на рэальнасць і змагла адчуць важнасць праблем, пра якія гавораць са сцэны, выпрацавала сваё актыўнае стаўленне да гэтых болевых кропак паўсядзённасці.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота прадстаўлены Лабараторыяй сацыяльнага тэатра

РЭЧ У САБЕ?

На працягу сезона, што падыходзіць да свайго завяршэння, мне даводзілася неаднойчы задавацца пытаннем, навошта рэжысёр абірае да пастаноўкі пэўную тэму, якая, здаецца, ніякім чынам не суднасіцца са светаадчуваннем сучасных гледачоў. Прэм'ер у сталічных і не толькі афішах шмат, вось толькі далёка не ўсе даюць нагоду для разваг. Яшчэ менш — адгукаюцца на актуальныя тэмы, што паўсюдна, толькі не са сцэны абмяркоўваюць людзі. І колькі б спецыялісты ні казалі, што неглы выводзіць на першы план адно забавляльную функцыю, для шэрагу пастаноўчыкаў тэатр працягвае быць рэччу ў сабе, існаванне якой ніяк не суднасіцца з жыццём па-за сцэнамі ўстаноў.

Пры лішку легкаважкіх сюжэтаў у айчынай мастацкай прасторы ўзнікае заканамернае пытанне: магчыма, тэатр — гэта не тая пляцоўка, дзе можна ўдзімаць сур'ёзныя пытанні пра тут і зараз? Рэжысёрка Лабараторыі сацыяльнага тэатра Есלב **Валянціна Мароз** утвэнена: любую тэму можна вынесці на сцэну. Толькі ў кожным канкрэтным выпадку трэба знайсці спосаб, як пра гэта гаварыць.

— На мінулым тыдні ў нашай Лабараторыі адбывалася прэм'ера, — распавядае рэжысёрка. — У спектаклі “Нам тут жыць” мы размажваем пра сацыяльную, матэрыяльную, гендарную і іншыя формы няроўнасці ў Беларусі. Калі нашы акцёры распавялі пра будучую пастаноўку бацькам, то большасць з іх са зліўленнем запыталіся, а навошта пра гэта гаварыць. “У нас усё добра”, — рэфрэном гучала ад дарослых людзей. Моладзь жа бачыць непрыемныя і нават непрымальныя сацыяльныя працэсы, якія не даюць магчымасці нашаму грамадству разві-

АДЗІН У ПОЛІ, А УСЁ Ж ВОІН

Сацыяльны тэатр адрозніваецца ад традыцыйнага ўжо ў спосабе стварэння спектакля. Тут няма прывычнасцей мадэлі: канкрэтная п'еса — рэжысёр і яго бачанне абранага матэрыялу — акцёры як выканаўцы заданых пастаноўчыкам схем. Спадарыня Мароз тлумачыць: іх тэатр — дадзены, таму кожны спектакль стварае сукупнасць людзей з адрознымі мастацкім густам і ўзаемнай зацікаўленасцю.

тэатра. Мы імкнёмся ўскладніць самім сабе спосаб існавання на падмоствах.

Акцёр Багдан Хмяльніцкі падкрэслівае, што пошук донараў — людзей, якія гатовыя расставесці свае гісторыі для з'яўлення іх у будучым на сцэне — ажыццяўляецца пад канкрэтнымі задумамі. Шукаюць праз знаёмых, праз сацсеткі, у якіх прапагануюць звартацца да любога з прадстаўнікоў каманды. На гэтым этапе таксама ўзнікаюць нечаканасці.

— Са зліўленнем пабачуў сярод тых, хто адгукнуўся на мой заклік, свайго прыцягнення, — кажа артыст. — У

вяду гэтага людзі да таго, што іх тымніць будучы з нейкай перыядычнасцю трансліравацца аўдыторыя са сцэны?

Спадар Андрэў тлумачыць, што тут ужо працуюць звычайныя законы сацыяльнага тэатра. Пастановачная каманда павінна акуратна абыходзіцца з матэрыялам, памятаць, што ў іх рукі трапляе траўматычны для канкрэтнага чалавека досвед. У працэсе мантажу тэксту мы важна не нашкодзіць донару, аднак у той жа час паўнаватрасна раскрыць тэму.

— Мы не маем мэты паглядзець на галоўцы, пашкадаваць ахвяру, але мусім

перажыванне, своеасабліва арт-тэрапія.

— Удзельнікі Лабараторыі імкнучыся да гарызантальнага ўзаемадзеяння, каб разам ствараць канчатковы прадукт. Мы наводзім мост паміж перакрыжымі гісторыямі і тымі, хто слухае, — дадае Багдан Хмяльніцкі. — Дыскусія з гледачамі дазваляе нам перайсці на гарызантальны ўзровень у нашай камунікацыі. Таму мы важна не нашкодзіць донару, аднак у той жа час паўнаватрасна раскрыць тэму.

ЗМЯНІЦЬ СЯБЕ І СВЕТ ВАКОЛ

Распрацоўка хайпавых тэм у няўмелых руках можа ператварыцца ў спекуляванне на эмоцыях. Задача рэжысёра, драматурга, акцёра ў тым, каб крыху захаваць дыстанцыю для рэфлексіі, дайсці да сутнасці праблемы. Так, яны паказваюць рэальныя выпадкі з жыцця рэальных людзей, але з дапамогай мастацкіх халоў выходзяць на глабальны ўзровень, візуалізуюць розныя пункты гледжання на праблему і прапануюць задумацца, чаму адбываецца менавіта так.

— Па маім адчуванні, сацыяльны тэатр — гэта яшчэ інструмент і для асабістых змяненняў, — гаворыць Павел Андрэў. — Магчымаць перажыць чужы досвед з'яўляецца даволі моцным сродкам для пэўнай унутранай трансфармацыі. Тэма ж абмеркаванні часам дапамагае адкрыць у сабе новыя перспектывы.

Багдан Хмяльніцкі лічыць, што сісія сацыяльнага тэатра заключаецца ў тым, каб рабіць нябачныя моманты бачнымі, даваць магчымасць выказацца людзям са сваімі няпростымі гісторыямі і быць пачутымі.

— Для мяне як для выканаўцы гэта яшчэ частка сацыяльнай адказнасці, — кажа артыст. — Я адчуваю, што ўласнымі дзеяннямі магу нейкім чынам паўплываць на сітуацыю ў грамадстве.

Наколькі дзейнасць аднаго тэатральнага калектыву можа змяніць сітуацыю ў цэлым? Ці дапаможа слова, сказанае са сцэны, паўплываць, напрыклад, на вяртанне законатворцаў да разгляду пытанняў па супрацьдзеянню хатняму гвалту ці распрацаваць больш дзейсныя механізмы па прадухіленні злобы з віду дыскрымінацыі?

— Зразумела, тэатр не можа ставіць перад сабой такую мэту, як уплыў на законатворчасць, — падсумоўвае Валянціна Мароз. — Аднак тэатр можа сваім спектаклем задаць пытанне, паразважыць на абраную тэму такім чынам, каб той, у каго ёсць паўнамоцтва, змог зрабіць крок у кірунку, які чакае грамадства.

Навошта? Бо нас гэта хвалюе

ваша. Навошта мы бярем такія складаныя тэмы? Бо нас гэта хвалюе.

Чаму нават прапанава па паслухаць пра выпадкі дыскрымінацыі на рабоце, школьны булінг, эйджызм, матэрыяльную няроўнасць выклікае адкрытае непрыняцце? Чаму людзям працэсу ў сацыяльнай драме ці міждзяржаўнай калізіі ў папулярным серыяле, чым шчыра прызнацца сабе, што названыя вышэй праблемы існуюць у сутыкнуцца з імі можа кожны (калі ўжо сам не пабываў у скуры ахвяры)?

— Нават у акцёраў бывае супраціўленне на першым этапе абмеркавання будучага спектакля. Маюліў, навошта лезці ў складаную тэму. Зараз я разумю: калі людзі адмаўляюцца пра шпосыі разважаць, то гэтыя паводзіны і выдаюць болевую кропку соцыуму, — дзеліцца назіраннямі акцёр Лабараторыі сацыяльнага тэатра Есלב **Павел Андрэў**. — Гэткае рэакцыя ў нашых суразмоўцаў падчас нарыхтоўкі матэрыялу часяком тлумачыцца трыгерам: некаторыя баяцца, што ўспаміны могуць выклікаць паўторнае перажыванне псіхалагічнай траўмы. І тут мы імкнёмся ўпэўніць суразмоўцаў, што прагаворванне болевых пытанняў само па сабе не з'яўляецца траўматычным, аднак можа некаму сапраўды дапамагчы перажыць сваю няпростую сітуацыю.

— На гэтым полі мы пакуль адны, — адзначае Валянціна Мароз. — Лабараторыя ўзнікла ў 2016 годзе на базе выпускнікоў канцэнтратыі Eslab “Сучаснае мастацтва і тэатр”. Са студэнтамі на занятках мы праходзім увесь шлях дакументальнага тэатра. На пачатковым этапе нават вучым іх браць інтэрв'ю. Ім трэба скіроўваць суразмоўцаў пытаннем так, каб гісторыя становілася больш канкрэтнай і папрабнай. Пасля запісы апрацоўваюцца, трансфармуюцца, аб'ядноўваюцца. На гэтым этапе мы ідзем да драматургаў. У нас ужо быў вопыт ўзаемадзеяння з Канстанцінам Снешыкам, Лёхам Чыканасам. У працу над “Нам тут жыць” таксама ўключылася драматург і наша актрыса Кацярына Чакатоўская. Аўтары дапамагаюць стварыць агульны тэкст умоўнай п'есы. А што рабіць з атрыманым матэрыялам далей — ужо справа рэжысёра.

Жывыя гісторыі ад людзей, што існуюць з таёй пачоб — сапраўдным знаходка для адлюстравання рэчальнасці ў тэатры. Але з падобнымі тэкстамі ўсё проста толькі на першы погляд.

— Многія асцерагаюцца брацца за дакументальны матэрыял: ён шмат дае, але ў многім і абмяжоўвае, — тлумачыць Павел Андрэў. — Калі кіруешся дакументам, то цяжка выходзіць за яго рамкі. Таму наша каманда сыходзіць у бок спалучэння жанраў нон-фікшн і правага

асабістых размовах ён ніколі не прызнаваўся, што сутыкнуўся з дыскрымінацыяй.

Ад пачатку пастановачная каманда вызначала для сябе, якія вектары праблемы хоць раскрыць. Аднак даследчы праект сам па сабе дапускае, што канчатковая версія спектакля будзе адрознівацца ад задумкі. Бывае, не зважаючы на выразнай размовы, каб яе можна было так ці інакш убудоваць у сцэнічную тканіну. Ці інтэрв'ю моцнае, але яно выпадае па стылістыцы.

— Да спектакля пра хатні гвалт “Родныя людзі?” дзеля аб'ектыўнага раскрыцця праблемы мы планавалі дадаць мужчынскі гісторыі, — расказвае Валянціна Мароз. — Некалькі хлопцаў папярэдне пагадзіліся на сустрэчу, аднак у апошні момант адмовіліся ад гутаркі. У прэм'еры “Нам тут жыць” адзін з блокаў прысвечаны школьнаму булінгу. Аднак раней мы і не згадваліся, што ішчаванне падчас вучобы — такая татальна праблема! Яна закранула нават многіх з удзельнікаў нашай каманды.

САМАЦЭНЗУРА СУПРАЦЬ СІНДРОМУ

Чалавеку лёгка даверыць самае патаемнае незнаёмцу. У выпадку размовы пад дыктафон з акцёрам Лабараторыі сацыяльнага тэатра, якога бачыць па сцэнасі ўпершыню, таксама можа спрацаваць вядомы сіндром выпалковага спадарожніка. Але ці гато-

ставіцца да чалавека з паватай, таму канчатковы тэкст для пастаноўкі абавязкова выслае суразмоўцаў на зверку, — тлумачыць Павел Андрэў. — Хтосьці крыху падпраўляе, а іншы пачынае крэсліць шмат. Для мяне вельмі паказальным была праца над спектаклем пра тэракт у мінскім метро “11 красавіка”. Па прабававаннях донараў мы выдалілі цэлыя кавалкі, прычым, досыць нечаканыя моманты, якія ў нас саміх не выклікалі ніякіх сумненняў. На жаль, у многіх спрацоўвае самацэнзура.

Пасля таго, які гісторыя прайшла праверку донарам, тэкст ідзе ў працу ці архіваецца.

— Вектар працы Лабараторыі можа змяняцца, — адзначае Багдан Хмяльніцкі. — Калі інтэрв'ю па нейкай прычыне на падыхло да дадзенага праекта, яно ўсё адно захоўваецца, каб пры першай неабходнасці яго можна было актуалізаваць. Калі матэрыял спатрэбіцца, каб раскрыць тэму ўжо ў іншым ракурсе, мы маем магчымасць звязцца з донарам і развіць інтэрв'ю, знайсці новыя дэталі.

Прынцыпова важнымі для ўдзельнікаў Лабараторыі з'яўляюцца абмеркаванні, што ладзіцца пасля кожнага паказу. Валянціна Мароз называе такія гутаркі другім актам спектакля. На “11 красавіка” і на “Родныя людзі?” прыходзілі ў тым ліку донары — плядзілі на свае гісторыі. Для іх гэта было моцнае

Два з паловай гады таму адбылася прэм'ера рок-фолк-оперы “Чарадзея”, якая распавядае аб адным з этапаў жыцця знакамітага полацкага князя Усяслава. 28 чэрвеня ў Мінску ў Маладзёжным тэатры эстрады глядачы зноў змогуць убачыць гэты спектакль, што, дарэчы, уключаны ў культурную праграму II Еўрапейскіх гульніў. Напярэдадні паказу гэтага тэатральна-музычнага дзеяства, як называе сваё дзецішча яго прадзюсар, кампазітар і аўтар лібрэта, вядомы рок-музыкант Раман АРЛОУ. “К” сустрэлася з ім, каб даведацца, чаму, здавалася б, чарговая дэманстрацыя пастаноўкі зусім не шараговая падзея.

Алег КЛІМАЎ / Фота аўтара

— Такім чынам, як відазмянілася пастаноўка з моманту яе прэм'еры?

— Прайшло сем поўных яе паказаў: двойчы ў Белдзяржфілармоніі, столькі ж у Тэатры эстрады, адзін раз у адным з мінскіх клубаў і два разы ў Польшчы — у Доме культуры горада Бельск-Падляскі. Ну а колькі было ўсечаных паказаў, якія складаюцца з асобных нумароў рок-оперы, я ўжо сапраўды і не ўспомню. Але ў сакавіку, напрыклад, па наводцы сяброў мы ігралі ў акустыцы разам з маёй жонкай, Кацярынай Пошос, некалькі нумароў з рок-фолк-оперы “Чарадзея” у бары грэцкага горада Салонікі.

У апошнім па часе, касцюмным спектаклі на піку яго дзеяства на сцэне знаходзіўся 21 артыст, што для DIY-праекта, вядома, вельмі многа. А ўсяго праз яго прайшло, напэўна, чалавек 50. “Аптрэйды” ж пастаноўкі алдываюцца пастаянна: нешта новае дадавалася, нейкія яе кавалкі прыбіраліся, дапусцім, з-за таго ж хронаметражу: зараз жа на двары кліпавая рэальнасць, усё вельмі дынамічна, глядачу цяжка глядзець, скажам, двухгадзіны драматычны твор, таму і нам даводзілася чымсьці ахвяраваць — пакідаць толькі сем — дзевяць самых важных, найбольш мошных фрагментаў. Мяняліся рэжысёры: асноўным па-ранейшаму з’яўляецца мая жонка Кацярына Пошос, з другім паказам у філармоніі ёй дапамагалі Андрэй Жураўскі — рэжысёр народнага тэатра “Рэха”. Мяняліся выканаўцы. Так, ролю Чарадзея двойчы выканаў саліст ансамбля “Купалінка” Уладзімір Сцепанкоў, некалькі разоў — я, на апошнім паказе — Антон Чырвінскі (ліідар гурта Jazzerov), ён жа праспявае і 28-га чэрвеня. Пастаянныя змены па розных прычынах алдываюцца ў складзе хору і балета, але мне падабаюцца такія перастаноўкі, значыць, ідзе дзвіжуха, п’еса жыве!

А для культурнай праграмы II Еўрапейскіх гульніў мы падрыхтавалі глабальны “аптрэйд”: упершыню па-

каз будзе камбініраваным, на дзвюх мовах — беларускай і англійскай (я часткова перавёў на яе лібрэта яшчэ перад прэм’ерай, бо ўжо тады бачыў гэты праект і міжнародным). Мы не сталі рабіць прымітыўны варыянт з цітрамі або з сурдаперакладам, а вырашылі задачу так: у межах аднаго нумара куплет-прыпеў будуць англамоўнымі, куплет-прыпеў за імі — беларускамоўнымі (і пераклад не падрадкавы, а літаратурны, яго рэдактарам стала Вольга Калашка). Упэўнены, і ў далейшым спалучэнне моў у кантэксце гэтай рок-оперы стане актуальным для нашай краіны, дзе з кожным годам праходзіць усё больш розных мерапрыемстваў самага высокага міжнароднага ўзроўню. Ужо дакладна магу сказаць, што будзе беларуска-польскі варыянт.

— А якім, дарэчы, чынам вас занесла ў Польшчу?

— Праз Дарафея Фіёніка — польскага гісторыка і этнографа, які запрашаў нас ужо некалькі разоў на Падляшша — і з “Чарадзеяй”, і з гуртом “Унескладовае”.

— Як спектакль трапіў у культурную праграму II Еўрапейскіх гульніў?

— Дзякуючы і нашай прапанове, і пратэктыві некалі высокапастаўленых тэлевізійных чыноўнікаў — Сяргея Хоміча і Паўла Каранеўскага, з якімі мяне звязваюць шматлікія сумесныя тэлепраекты. Яны аказалі падтрымку пастаноўцы яшчэ ў момант яе нараджэння, а цяпер працуюць у штабе гульніў, знаходзяцца там не на апошніх ролях і палічылі, што праект годны прастаўляць нашу краіну ў культурнай праграме спартыўнага форуму.

— Але крытыка прыняла рок-оперу не адназначна станоўча...

— Нас папракалі за залішні пафас. Для мяне гэта выглядала ну вельмі дзіўна. Пры гэтым трэндзе беларускасці, што сёння мае месца, глядачы наракалі на тое, што ў пастаноўцы яе зашмат — нібыта многа ад, прысвечаных Беларусі. І што з таго? Чым далей, тым больш я думаю пра тое, што гэты праект, за які я рубіўся і буду секчыся далей, — справа майго жыцця. Усе яго нумары на галаву

Зусім не шараговы “Чарадзея”

“Чым далей, тым больш я думаю пра тое, што гэты праект, за які я рубіўся і буду секчыся далей, — справа майго жыцця. Усе яго нумары на галаву вышэйшыя за ўсё тое, што мною было складзена да яго.”

вышэйшыя за ўсё тое, што мною было складзена да яго. У тым ліку і для гуртоў “J. Морс” і “Братыя Грым”. Але! Над аранжыроўкамі, сапраўды, трэба яшчэ працаваць і працаваць, таму што пакуль мы не надта далёка сышлі ў іх ад таго, як гучыць класічны рок-бэнд — у мяне, як у Бурціна, нос тырчыць з палена пад назвай “мінская рок-тусоўка”. Будзем ствараць больш дэкарацый і відакантэнтэту, пастаянна абнаўляць касцюмы. Часткова прымяю папрокі з нагоды вакалаў, харэаграфіі, але музыку чапаш не трэба — хай крытыкі самі паспрабуюць так напісаць. І ў цэлым сама база п’есы не дрэнная.

— А я сумняваюся ў тым, што “Чарадзея” будзе запарабаваны публікай, памятаючы пра тое, што напярэдні беларускі пастаноўкі ў гэтым жанры або ў блізіх да яго такога ўжо масавага і на доўгім адрэчку часу прытоку глядачоў не мелі.

— І не ты адзін сумняваюся: увесь Сусвет з мяне хікае. Але ёсць статыстыка, якая кажа, што на пастаноўку глядачамі было куплена

каля дзвюх тысяч білетаў — і зусім не па самых нізкіх коштах. І залы амаль заўсёды былі поўнымі — прытым, што публіцы прапаноўваўся прадукт досыць складаны для яго ўспрымання звычайным чалавекам, які прывык да звычайных канцэртаў. Ён адметны яшчэ і тым, што я магу выдзіраць з яго асобныя нумары і ўстаўляць у канцэртны свайго гурта “Унескладовае” як асобныя песні.

— Ты марыў пракаціць “Чарадзея” па краіне...

— Вядзецца дыялог з Гродзенскай абласной філармоніяй. Акрамя выступлення ў самім горадзе, я нават веру і ў тур па Гродзенскай воласці. Не факт, што гэта алдыдзеца заўтра-паслязаўтра ці наогул сёлета, але такія планы існуюць. Аднак трэба разумець, што вывезці цалкам усю трупу будзе дастаткова праблематычна, ёсць іншыя нюансы, таму — думаема, абмяркоўваем. У перспектыве я ўяўляю сабе паказы ў Англіі, ЗША. З Пітсбургам ужо цяпер наладжана камунікацыя — праз былога музыканта гурта “Буржуазія” Рамана Пракапенкі, з якім мы калі-

сьці выступалі. Ён грае аж у чатырох тамтэйшых складах і можа арганізаваць нам першы амерыканскія гастролі з магчымым прыцягненнем у труп “Чарадзея” вопытных амерыканскіх артыстаў. Ідэальны быў гэты горад для нашага першага канцэрта ў штагах яшчэ і таму, што ў ім вельмі моцныя славянскія дыяспары.

— Другая твая мара — каб пастаноўку тэлебачанне зняло...

— Пакуль гэта ні з кім з тэлевізійшчыкаў яшчэ не абмяркоўвалася. Зараз для мяне важней трымаць сувязь з Гродзенскай філармоніяй. Планаваць чарговыя паказы, у тым ліку і замежныя. Нашы ж творчыя і прадзюсарска-прамоўтарскія тусоўкі як уладкаваныя: паглядзіць яны на той відэамагнэрыял, які прывезены менавіта з-за мяжы, і толькі тады скажуць: “Так, нешта алдываецца, хоць мы, вядома, па-ранейшаму не верым. Але добра, давайце што-небудзь разам зробім”.

— Ты хацеў бы якім-небудзь чынам прыцягнуць да пастаноўкі Канстанціна Бурдаева з расійскага гурта “Братыя Грым”.

— Я так казаў? У нас з ім усё такія ж нядрэжныя стасункі. Гады два мы былі практычна неразлучныя ў творчых справах. Але ў яго свой лёс, у мяне — свой. Можна чэмаць ў рамках “Чарадзея”. Аднак для гэтага неабходна поўнае пагружэнне ў спектакль. Прыблізна ад тым жа самым мы гаварылі і з Дзімам Калдуном, які таксама праслухаў нашу рок-оперу, пахваліў яе. Калісьці ён выканаў у Маскве партыю галоўнага героя ў рок-оперы “Зорка і смерць Хаакіна Мур’еты”, паўтара года алдыў гэтай праекту, у якога ў выніку было ўсяго чатыры паказы. То бок справа такая — альбо Калдун на гастролі, альбо Калдун у рок-оперы.

— І ў якім ліку паказаў: падзяліся, калі сабе, навінамі з лагера гурта “Унескладовае”.

— Пасля вьлізнага перапынку ён аднавіў канкрэтную дзейнасць. Каля месяца таму гурт сеў у студыю запісваць новыя песні. Сярод іх ёсць трэк “Тралейбус” — мой дуг з Какай, які мае добрыя водгукі. Складлася песня “Скажы, Кастусь” — гэтакі спірытычны сеанс з Каліноўскім. Восе тое, пра што мне дакладна не сорамна казаць, згадваючы гурт.

А яшчэ я разам з жонкай выпусціў цягам апошніх двух гадоў чатыры часткі дзіцячай казкі пра прыгоды Літары ў Унескладовага. Сумарна атрымалася больш за дзевяць паказаў, алдыліся нават гастролі па Беларусі. У канцы мінулага года выйшаў і дзіцячы дыск “Неверагодныя Прыгоды Літары ў”. Ёсць яшчэ задумкі ў гэтым жа рэчышчы. А пакуль чакаем усіх на паказе “Чарадзея” 28-га чэрвеня!

Ксенія ГАЛЕЦКАЯ:

"Лёгка спяваць, жыць і сябраваць"

Спяваць, танцаваць, перамагаць у конкурсах, адначасова працаваць на тэлебачанні, вучыць тры замежныя мовы, маляваць, аказваць першую медыцынскую дапамогу — усё гэта з лёгкасцю і радасцю можа рабіць 11-гадовая Ксенія Галецкая. Менавіта яна ў хуткім часе прадставіць Беларусь на дзіцячым конкурсе "Славянскага базару ў Віцебску". Есць у Ксеніі правіла — без перамог і прэмій з конкурсаў не вяртацца. Віцебскі фестываль не павінны стаць выключэннем — энергіі і аптымізму ў юнай артысткі хапае, моцы ў голасе таксама, песні яскравыя, гучныя і рытмічныя. Застаецца пажадаць толькі ўдачы!

Надзея КУДРЭЙКА

— Табе хутка толькі 12 гадоў, а за плячыма ўжо сапраўдная творчая біяграфія — ёсць пра што раскажаш, чым пахваліцца. Давай ад самага пачатку!

— Калі мне было шэсць гадоў, мама пачула, як я чысценька спяваю, і вырашыла далучыць мяне да музыкі, адвела ў студыю Палаца культуры чыгуначнікаў у Гомелі. Мама таксама звязаная з мастацтвам — яна прафесійны харэограф. У Палацы культуры маім першым педагогам была Ларыса Пятроўна Гаравенка. Потым я трапіла ў тэлепраект "Я пою", і вось з яго ўсё і пачалося па-сур'эзнаму: пайшлі запрашэнні на канцэрты, паездкі на міжнародныя конкурсы, узнагароды, Гран-пры. А недзе год таму наша сям'я пераехала ў Мінск, і я пачала займацца ў дзіцячай студыі мастацтваў Malinovka by Spasmash прадзюсарскага цэнтра "Спамаш".

— Хто найбольш цябе падтрымлівае ў імкненні спяваць?

— Канешне ж, мая мам'я. Гэта і мая падтрымка, і мае галоўныя фанаты. У мяне два браты, сястра, папа, мама. Старэйшаму брату Вове 20 гадоў, сястры Машы 18. А маленькаму браціку Арсенію хутка будзе два гады. Калі я абіраю нейкую новую песню, рыхтуюся нешта вучыць, недзе ўдзельнічаць, мы збіраемся ўсёй сям'ёй і абмяркоўваем, раімся што ды як.

— Можаш згадаць — мо, было якое ярскае ўражанне — што першае з музыкі пачало цябе натхняць на ўласныя спевы?

— Калі я толькі пайшла займацца ў студыю, то зусім маленькай яшчэ не надта ўсведамляла, што раблю. Любімыя артысты і песні з'явіліся з цягам часу. Напрыклад, калі я пачула Утні Х'юстан, Крысціну Аглеру, мне захацелася спяваць так, як яны. Гэта і зараз мае любімыя спявачкі, асабліва Утні Х'юстан. А з мала-

дзейшых — Арыяна Грандэ, напрыклад. Кажуць, каго ты слухаш, да таго твай голас і робіцца падобным. Так мне казалі старэйшыя вакалісткі, і я сама ўжо ў гэтым пераконваюся. Я хачу, каб у мяне быў моцны, прыгожы і глыбокі голас, як у артыста, якіх я згадала.

— А што, напрыклад, раз у раз у цябе ў плэзры?

— Я слухаю і класічную музыку, час ад часу нават оперу, і папулярныя песні — самае рознае. Але вось зараз песня, якая ў мяне пастаянна гучыць — падлюбы час дня, падлюбы настрой, і вельмі мне падабаецца — "Кучаравая", з якой Ваня Зданюк будзе ўдзельнічаць у дарослым конкурсе фестывалю "Славянскі базар у Віцебску".

— У цябе надзвычайна сучаснае жыццё, ці бывае яшчэ вольны час?

— Асабліва ўсё закруцілася пасля таго, як я

Так, мне вельмі падабаецца, калі многа канцэртаў, рэпетыцый. І ў мяне атрымліваецца сумяшчаць усё са школай, таму што я разумею, што і тое, і тое важна.

прайшла адбор на "Славянскі базар у Віцебску". Да конкурсу мяне рыхтуе прадзюсарскі цэнтр "Спамаш", і ў графіку многа канцэртаў, фотасесій, рэпетыцый, інтэрв'ю, і я пачала многа працаваць у студыі гуказапісу, займаюся танцамі ў стылі хіп-хоп. Нядаўна мы знялі кліп на конкурсную песню і ўжо прэзентавалі яго. А так я яшчэ і на тэлебачанні працую ў Гомелі — вяду перадачу ў пары з адным хлопчыкам, перыядычна езджу на здымкі: мы там размаўляем з гасцямі, расказваем цікавыя факты. У вольны час люблю чытаць — самыя любімыя ў мяне кнігі пра Гары Потэра. Яшчэ трохі малую.

— Табе падабаецца жыць у такім тэмпе? Трэба ж яшчэ і ў школе вучыцца.

— Так, мне вельмі падабаецца, калі многа канцэртаў, рэпетыцый. І ў мяне атрымліваецца сумяшчаць усё са школай, таму што я разумею, што і тое, і тое важна. Канешне, здараецца, прапускаю заняткі, але педагогі ідуць насустрач, тым больш, што я вучуся добра. Зараз канікулы, і стала трохі лягчэй. Я скончыла шосты клас лінгвістычнай гімназіі. Зараз вучу тры мовы: спачатку была толькі англійская,

рыхтоўкай, вучымся аказваць першую медыцынскую дапамогу: усё па-сур'эзнаму — з бінтамі і хлоргексідзінам, з правіламі штучнага дыхання. Мой самы любімы конкурс — медыцынскі. Старэйшыя за мяне дзеці займаюцца і пажарна-выратавальным спортам, але ў мяне гэта яшчэ наперадзе.

— У цябе было ўжо нямаля фестывалю і конкурсаў. Які самыя запамінальныя? І няўжо заўсёды толькі ўзна-

гароды і прэмій, а правалаў не было?

— Правалаў не было, дакладна. З конкурсаў звычайна я вяртаюся з якой-небудзь узнагародай. Самым цікавым для мяне быў, канешне ж, тэлепраект "Я пою". Там я пазнаёмілася з іншымі таленавітымі юнымі артыстамі, пільным мы паехалі з канцэртамі ў тур па Славакіі. Калі ўсё скончылася — развіталіся і плакалі, але ж зараз перыядычна сустракаемся на канцэртах ці конкурсах. Яшчэ фестываль у Маскве вельмі запамніўся — "Созвездие юных талантов". Калі мы ўсё ўжо стаялі на сцэне, абвешчаліся лаўрэаты — трэцяя прэмія, дру-

гая, першая — мяне так і не назвалі, і я думала — вось і ўсё! І толькі калі падыйшла чарга майго выступлення ў канцэрте разам са спявачкай Ірынай Шведавай, раптам абвясцілі: "А Гранпры конкурсу атрымлівае Ксенія Галецкая!" Я выбегла на сцэну ўся ў слязах, шчаслівая. А потым яшчэ і ў дуэце са старшынёй журы Ірынай Шведавай добра выступіла.

— Мабыць, і пасля "Славянскага базару ў Віцебску"

адразу вялікая аўдыторыя, дый жарсці там бываюць зусім недзіцячыя. Хацела б трапіць на тэлешоу?

— Некалькі гадоў таму я ездзіла на ўкраінскі "Голас краіны", прайшла праслухоўванні, але на этапе албору ў каманды членаў журы ўжо не дачакалася свайго выступлення, бо скончыліся месцы ў камандах. На наступны год мы проста не паехалі, бо так склаліся сямейныя абставіны. А ўвогуле я б з задавальненнем паўдзельнічала, напрыклад, у амерыканскіх тэлешоу.

— Ці была ў цябе такая гісторыя, што, дзякуючы сваім спевам і таму, што стала артысткай, ты змагла пазнаёміцца з чалавекам, аб сустрэчы з якім марыла?

— Была! Маленькай я вельмі хацела сустрэцца з Ксеніяй Сітнік: бачыла яе выступленне на "Еўрабачанні" і загадала сабе жаданне пазнаёміцца з ёй. І вось яна прыехала на пяты канцэрт праекта "Я пою", выйшла на сцэну, і я доўгадоўга яе абдымала, рыдала — такая была шчаслівая!

— А ты вельмі хацела трапіць на "Славянскі базар у Віцебску"? Чым будзеш радаваць публіку?

— Канешне, вельмі хацела. Глядзела і дзіцячы, і дарослыя конкурсы, уяўляла сябе на гэтай сцэне. У Віцебску я буду выконваць дзве песні. Першая Back in the U.S.S.R. групы The Beatles — та я, што была і на адборы ў Оршы. Але ў цікавай версіі, дзе можна і вакал паказаць, і характар, і дзе можна будзе патанцаваць. Другая песня новая — яна называецца "Грай".

Музыку і словы напісала кіраўнік студыі Malinovka by Spasmash Анастасія Марчук, а аранжыроўку зрабіў мастак кіраўнік ансамбля "Песняры" Раман Козыраў. Самае цікавае, што ў мяне на сцэне будзе падтрымка, са мной выступіць юная цымбалістка Насія Ванеева — тая, што ўдзельнічала ў тэлешоу "Лучше всех" і вучыла Максіма Галкіна правільна называць нашу краіну Беларусь. Калі мне казалі, што яна выступіць разам са мной, я вельмі ўзрадавалася. Насія такая таленавітая, і на рэпетыцыях нумару ў нас з ёй вельмі добра ўсё атрымліваецца. А ў запісе песні партыю цымбал выканаў знакаміты беларускі музыкант Міхаіл Леончык, які гастралюе па ўсім свеце.

— Песня "Грай" пра цымбалы?

— І пра цымбалы, і пра нашу краіну ўвогуле, пра тое, як здорава ў ёй жыць: "Лёгка тут спяваць, жыць і сябраваць, у марэх добры лёс маляваць..." Гэта адпавядае мне, майму настрою, мне вельмі падабаецца такое спяваць. На сцэне ў Віцебску я буду дзіліцца з усімі радасцю і добрым настроем.

ты не спыніш сваё конкурснае жыццё, бо ёсць жа яшчэ столькі цікавага?

— Канешне, мая наступная мара — "Дзіцячае Еўрабачанне"! Яшчэ мне падабаецца конкурс "Новая волна". Сёлета я ўдзельнічала ў алборы, і досыць паспяхова — трапіла ў лік двух прэтэндэнтаў на пазедку ў "Артэк" на конкурс разам з Яраславам Саколікавым. Для выступу з нас дваіх абралі Яраслава, але я была ўжо блізка да фіналу. На наступны год ізноў паспрабую. Дарчы, Яраслаў на "Новой волне" нядаўна атрымаў пачэсную другую прэмію.

— Зараз вельмі папулярныя тэлешоу-конкурсы —

Парыж, паводле вызначэння Хэмінгуэя, — “свята, якое заўжды з табою”. Не іначай ён меў на ўвазе тое, што, акумуляючы ў сваім абліччы гісторыю (Нотр-Дам, Луўр, Эйфелева вежа...), горад сутнасна застаецца нязменным. Само сузіранне гэтай з’явы, усведамленне пазачасоваці парызскага жыцця і ёсць свята для душы. Мінск Парыжу суцэльная супрацьлегласць. Мінск — горад-гарнідар, які з перыядычнасцю ў 20 гадоў радыкальна змяняе сваё аблічча, вобраз і лад жыцця. Ён імкліва цягнецца ўверх і распаўзаецца па зямлі, заглянаючы прыгарадныя вёскі. Невядома, якім Мінск будзе заўтра, але цалкам верагодна, што сённяшнім мінчукам яго будзе не пазнаць.

А яшчэ мінчукі пры ўсёй сваёй сталічнай фанабэрыі час ад часу мараць ад сталіцы адпачнуць. Скажам, у адносна невялікім горадзе, дзе шмат зеляніны, вышыня дамоў збольшага вагаецца ў межах пяці — дзевяці паверхаў, дзе па вызначэнні адсутнічаюць аўтамабільныя коркі. Дзе вока адпачывае на аўтэнтчных узорах даўніны. І дзе, між тым, ёсць усё, што неабходна для паўнаватраснага жыцця. Як на маю думку, гэтым крытэрыям цалкам адпавядае Ліда. Ад яе жыхароў я чуў, што госці, якія трапляюць туды ўпершыню, шчыра гэтым горадам захапляюцца і называюць “маленькім Парыжам”. Мабыць, за ўтульнасць, гасціннасць, добразычліваць, якія звыкла лічацца адзнакай еўрапейскасці. Бракуе гораду хіба Эйфелевай вежы, але ёсць замак. У наступным годзе горад будзе культурнай сталіцай Беларусі. Лідзе такі статус відавочна пасуе.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ, Мінск — Ліда — Мінск / Фота аўтара

Фота Сяргея АГАНОВА

Помнік Гедыміну адліваюць на Скульптурным камбінаце Беларускага саюза мастакоў у Мінску.

“СТРЫЖНЕМ ПРАГРАМЫ БАЧЫМ НАШЫ ТРАДЫЦЫЙНЫЯ ФЕСТИВАЛІ”

Горад Гедыміна —

Наталля Лейшунова.

У часе камандзіроўкі ў Ліду я меў магчымасць пагутарыць з людзьмі, якія рыхтавалі абгрунтаванае наданне гораду гэтага высокага статусу, а зараз працуюць над рэалізацыяй праграмы “Культурная сталіца”. Першая мая суразмоўца — начальнік аддзела культуры Лідскага райвыканкама **Наталля ЛЕЙШУНОВА**.

— Наталля Фёдарыўна, згадайце найбольш важныя культурныя мерапрыемствы наступнага года ў Лідзе.

— Тое, што мы будзем рабіць у наступным годзе — працяг той працы, якую мы робім сёння. Сёлета, на Свята горада, алжыраўна экспазіцыя ў албудаванай паўднёва-заходняй вежы Лідскага замка, паўстане помнік князю Гедыміну. Маючы такую пляцоўку як замак, зараз мы можам запрашаць да сябе творчыя калектывы, якія раней Ліду абміналі. Сёлета ж у замку запланаваны ўжо два выступы артыстаў сталічнага музэатра.

План мерапрыемстваў рэспубліканскай акцыі “Культурная сталіца” ў агульных рысах зьярстаны. Яе стрыжнем мы бачым нашы традыцыйныя фестывалі. Пакуль яны яшчэ

маюць статус рэгіянальных, але спадзяемся, што ў наступным годзе набудуць статус рэспубліканскіх і нават міжнародных. Ці хача б наблізіцца да яго. Прынамсі — некаторыя з іх. Напрыклад, пройдзе фестываль як мясцовы, але ў заключным канцэрте возьмуць удзел госці з іншых рэгіёнаў Беларусі і замежжа. Пакуль мы так плануем. Але планы — рэч фінансава залежная. Таму зараз шукаем грошы для іх здзяйснення.

Калі мы абаранялі сваё права быць Культурнай сталіцай — 2020, дык выказалі намер зладзіць фестываль, якога яшчэ ніколі не было ў нашай краіне — Рэспубліканскае свята нематэрыяльнай спадчыны “Скарбы Беларусі”. Фестываль “Скарбы Гродзеншчыны” ўжо ёсць, мы ж хачелі б на ягонай базе стварыць свята для ўсіх рэгіёнаў. Дарчы, у мінулы годзе адзін з унікальных відаў ткацтва, распаўсюджаны менавіта на Лідчыне, атрымаў статус помніка нематэрыяльнай

спадчыны. Па гэтай тэме мы працавалі дзесяць гадоў, летас атрымалі грант на яе далейшую распрацоўку. Пра будучы фестываль мы ўжо вялі гаворку з Міністэрствам культуры. Будзем рады, калі ўсё атрымаецца. Яшчэ мяркуем правесці Свята брэндавых культурных мерапрыемстваў. На Лідчыне ўжо ёсць Свята кошыка, Свята бульбы... Калі аб’яднаць усё гэта разам, можа атрымацца нешта цікавае.

— Плануючы мерапрыемствы налета, вы разлічваеце на патэнцыйна рэгіёна або чакаеце дапамогі з Мінска?

— Ад дапамогі — арганізацыйнай, фінансавай, матэрыяльнай — мы, зразумела, адмаўляцца не будзем, калі раптам нам яе акажыць. Але разлічваем найперш на патэнцыял свайго горада і раёна. З задачамі, якія нам даводзяць, мы звычайна справляемся самі. Нашы культурныя мерапрыемствы, тое ж Свята горада, мы робім без прыцягнення сродкаў Гродна альбо Мінска.

У нас у клубнай рабоце заняты добрыя кадры. Мы заўжды можам разлічваць на Лідскі музычны каледж. Перспектывы ёсць, і, паўтаруся, мы плануем павысіць статус шэрагу нашых культурных імпрэз з рэгіянальнага да рэспубліканскага.

І ТРАДЫЦЫІ ШАНУЮЦЬ, І НАВАЦЫІ ВІТАЮЦЬ

— У некаторых раённых цэнтрах і нават абласных гарадах я чуў ад работнікаў культуры, што для выхавання мясцовых навучальных устаноў культуры не заўжды ёсць праца, не ўсіх можна працаўладкаваць. Вось і з’яжджаюць яны — хто ў сталіцу, хто за мяжу. Хто ўвогуле з прафесіі. А ў вас як?

— У нас няма такой праблемы. Мы не толькі ўсіх выпускнікоў каледжа працаўладкоўваем, але яшчэ і вольныя вакансіі застаюцца — за спецыялістамі яшчэ і ў Гродна ездзім. Ствараем умовы, каб маладым спецыялістам было і працаваць ці-

кава, і побыт іхні быў наладжаны.

— А вось кажучь, што творчым калектывам, якія прапагандуюць народнае мастацтва, нацыянальныя культурныя традыцыі, цяжка маладыя кадры ўтрымаць. Такія праблемы маюць нават ансамблі са статусам “акадэмічных” і “нацыянальных”. Прыйдзе спецыяліст па народнай харэаграфіі ў такі ансамбль, адпрацуе якія два — тры гады, і пойдзе на эстраду... А ў вас ёсць каму захоўваць народную аўтэнтыку?

— Мяркую, што ў нас захоўваецца пераёмнасць традыцый у сферы народнага мастацтва, ды і пераёмнасць пакаленняў работнікаў культуры таксама. Гэта пры тым, што ал маладых твораў чакаюць чагосьці новага. Наша публіка і традыцыйна шануе, і навацыі вітае.

Дарчы, у нашых артыстаў, у тым ліку і занятых у традыцыйным мастацтве, даволі высокі прафесійны ўзровень. Калектывы вызьяваюць не толькі на рэгіянальныя фестывалі і

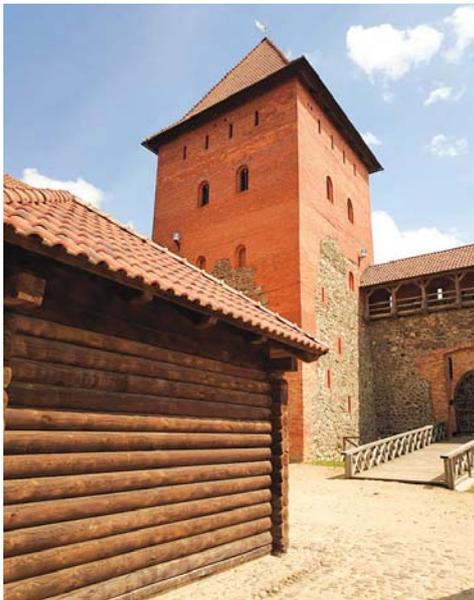
конкурсы, але і на мерапрыемствы нацыянальнага маштабу. Нават за мяжою яны запатрабаваны. Вось музычны каледж нядаўна з Бельгіі вярнуўся. Мяркуйце самі, калі нашы дзеці тут, на рэгіянальным конкурсе, бяруць другое месца, дык за мяжою з такім жа ўзроўнем выканання — у іх Гран-пры.

— Як вы ставіцеся да ідэі закальцаваць нашы музычныя фестывалі — каб адзін скончыўся і тут жа другі пачаўся? Каб турыстаў вазіць па гэтым фестывальным коле?

— Закальцаваць можна хіба што рэспубліканскія фестывалі. Рэгіянальны наўрад ці мае сэнс. Прынамсі, не ўсе рэгіянальныя. Тое, што робіцца “для сваіх” не заўжды можна адпавяць да густу гасцей.

— А як у вас з мастацкімі пленэрамі? Справа выгледная: пасля кожнага пленэру мясцовы музей убагаачаецца жывапіснымі творамі альбо горад упрыгожваецца ландшафтнай скульптурай.

— І — 2 чэрвеня ў нас вакол замка праходзіў дзіднячы мастацкі пленэр. Яшчэ

ўзнікла даўно, — гаворыць Віктар Францавіч. — Падчас рэканструкцыі Лідскага замка актыўна была падтрымана ідэя таго, што скульптура Гедыміна тут проста неабходная. І практычная дакументацыя па замку прадугледжвала, што скульптура будзе. Прычым, конная. Было нават некалькі някепскіх варыянтаў, але потым за справамі больш пільнымі пра скульптуру нібыта падзабыліся. Пра яе зноў узгадалі, калі Лідскі райвыканкам узначаліў Міхаіл Карповіч. Менавіта ён, прыехаўшы ў Ліду і азнаёміўшыся з сітуацыяй, сказаў: помніку быць! Скульптуру чалавеку, які заснаваў замак і які паклаў аснову для далейшага развіцця горада, неабходна ўстанавіць у самым хуткім часе. Можна было замовіць праект кан-

Мы ж цалкам давяраем аўтарам. Сяргей Аганаў — увогуле наш, мясцовы, можна сказаць. У Год малой радзімы мы даведаліся, што ў яго тут жыве бабуля, і з Лідай ён звязаны сваяцкімі каранямі. Тут прайшло ягонае дзяцінства. Гэта немалаважна. І ведаючы пра творчыя поспехі Вольгі Нячай і Сяргея Аганава, беручы да ўвагі іх цудоўны досвед, мы былі рады, што меркаванне журы супала з меркаваннем лідскай грамады. Больш скажу: мы, работнікі райвыканкама, проста закахаліся ў гэту скульптуру. Быў адкрыты дабрачынны рахунак дзеля таго, каб сабраць на яе грошы. Мы атрымалі вельмі шмат такіх хітрых, завуляваных прапаноў ад незразумелых структур, якія хацелі б паўдзельнічаць у справе — даць невялікую суму, зрабіўшы тым самым сабе вялікі п'яр. Такія прапановы мы адрынулі.

Культурная сталіца

Віктар Пранок.

крэтным асобам з ліку тых, хто мае адпаведны творчы досвед. Але мы вырашылі пайсці іншым шляхам — правесці адкрыты, шчыры, справядлівы конкурс.

Вырашылі, што на помнік пойдуць толькі сродкі ліччан і нашых прадпрыемстваў. Пакуль ішло праектаванне, а помнік рабілі ў мяккім матэрыяле, наша буйное прадпрыемства “Белтэкс Оптык” (у іх летась быў юбілей) вырашыла зрабіць гораду сур’ёзны падарунак, які застаўся б на доўгія гады. “Белтэкс Оптык” выйшаў з ініцыятывай праспансціраваць ужо неспрэчна будаўніцтва помніка. Атрымалася так, што падрыхтоўчы этап крыху заняўся, а завяршальны дзе імклівымі тэмпамі. Ужо 7 верасня жыхары горада пачаць помнік.

МОЦ, СПРАВЯДЛІВАСЦЬ, УЗОРНАСЦЬ

Гедымін для Ліды — вельмі важны вобраз. Праз яго мы ўсведамляем багацце беларускай гісторыі і культуры. Моцны, справядлівы кіраўнік. Важна, што ў вобразе князя няма ваўраўнічасці. Ягоны меч у похвах. Паводле сённяшняга разумення гісторыі Вялікага Княства Літоўскага Гедымін браўся за зброю толькі дзеля абароны законных інтарэсаў дзяржавы.

У хуткім часе ў Ліды акрамя герба і сцяга з’явіцца яшчэ і такі манументальны сімвал. Дарэчы, сённяшні Леў з ключамі — адзнака Магдэбургскага права, а больш ранні герб Ліды — гэта Калюмны Гедыміна, якія будуць змешчаны на пастаменце помніка. Гедымін належаць не толькі нашаму гораду, але ўсёй Беларусі. Адкрыццё помніка, безумоўна, будзе падзеяй найважнейшага маштабу. І яшчэ, помнік — гэта вобразнае адлюстраванне гісторыі. Пасля таго, як паўстанне гэты манумент, калі гісторыя — літаральна перад вачыма, не ведаць пра наш сярэднявечную дзяржаву — Вялікае Княства Літоўскае, будзе ўжо папросту сорамна. І не патрыятычна.

рэгулярна ладзім пленэр педагогаў-мастакоў, на які збіраюцца настаўнікі мастацкіх школ з усёй Беларусі. Што ж датычыць пленэру скульптуры... Не так даўно, акурат падчас працы над завяршэннем нашага Гедыміна, мы атрымалі ад аўтараў помніка Гедыміна, што мае быць усталяваны каля Лідскага замка ў бліжэйшы час — Сяргея Аганава і Вольгі Нячай — прапанову правесці скульптурны пленэр у наступным годзе. Ахвотных да ўдзелу ў ім, па словах нашых аўтараў, хапае. Сёння мы гэту прапанову разглядаем. Я не магу ўпэўнена сказаць, што ён адбудзецца. Дакладней, што адбудзецца хутка. Але ідэя слухная. Нядаўна ад ініцыятараў пленэру атрымалі план-прапанову, што і як мусіць быць. Цяпер ужо са старшынёй райвыканкама будзем весці больш прадметную размову. Бо скульптурны пленэр не такі ўжо і танны. Але, мяркую, ён усё ж такі будзе. Можна, першы раз не ў такім вялікім фармаце, але увогуле было б цікава яго праводзіць.

АДНАЎЛЯЮЧЫ ЗАМАК, УШАНАВАЦЬ І ГАСПАДАРА

— На тое, што ў 2020 годзе Ліда — Культурная сталіца, мабыць паўплывала і тая акалічнасць, што сёлетня горад упрыгожыцца згаданым цудоўным помнікам? Хто быў ініцыятарам гэтай справы?

— Нашы музейшчыкі. Іх меркаванне: ёсць горад, заснаваны Гедымінам, а таксама пабудаваны ім замак, таму, аднаўляючы яго, трэба ўшанаваць і былога гаспадара. Такая ідэя падалася слухнай. Спачатку эскізы з’явіліся на мясцовым узроўні — першая практычная

прапанова была ад аднаго з нашых лідскіх майстроў. Музейшчыкі перадалі яе ў выканкам. Потым наш кіраўнік раёна ўзяў усё ў свае рукі. І ўжо пры такой падтрымцы мы афармлялі ўсё так, як трэба па законе. З гэтымі дакументамі звярнуліся ў Міністэрства ўнутраных спраў Прэзідэнта. Прайшла ўсе працэдуры ўзгаднення, афіцыйна правялі конкурс. Цяпер, можна казаць, справа на фінішнай прамой.

Помнік патрэбны найперш нам самім, але ён будзе прывабным і для гасцей горада. Ужо сёння Ліда прыцягвае шмат турыстаў. Ёсць і арганізава-

ныя турыстычныя групы, якія мэтанакіравана едуць да нас у горад, разумеючы, што канкрэтна яны хацелі б пабачыць — якія аб’екты, цікавосткі. А ёсць групы, якія проста едуць з Гродна транзітам, і раптам на іх дарозе трапляецца Лідскі замак. Яны спыняюцца. Гэта групы з Расіі, Польшчы, Украіны.

— Беларусь сёння замяняе для іх Прыбалтыку?

— Бадай што. Мы ж імкнёмся працаваць так, каб той, хто аднойчы наведаў Ліду, прыехаў сюды зноў.

“СКУЛЬПТУРА ТУТ ПРОСТА НЕАБХОДНАЯ”

Мой наступны суразмоўца — намеснік старшыні Лідскага райвыканкама Віктар ПРАНОК. З ім гаворка ідзе канкрэтна пра помнік Гедыміну, што зараз адліваюць у сталіцы, а тут, у Лідзе, для яго рысуюць пастамент.

— Увогуле ідэя ўстаноўкі помніка стваральніку замка і заснавальніку горада

У мінулую нядзелю праваслаўныя і каталіцкія вернікі святкавалі Троицу, таму ўрачыстыя богаслужэнні з гэтай нагоды прайшлі ў сотнях цэркваў і касцёлаў Беларусі. Але ж, натуральна, гэтае свята таксама адзначалася і ў многіх сельскіх клубных установах краіны. Бо ні для каго не абсалют, што традыцыі правядзення Троицы, або, як яе яшчэ называюць у народзе, Сёмухі, Зелянца, Зялёных святкаў, у беларускіх вёсках бытуюць здаўна і ажно да сёння.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

КВУСТ СТАЦЦІ ЦІ РУХАЕЦЦА?

Вось і ў аграгарадку Меркулавічы Чачэрскага раёна, як піша нам Людміла Мельнікава, днямі прайшоў старажытны абрад “Ваджэнне куста” — мясцовая народная традыцыя, звязаная са святам Троицы.

“Дзяўчына, якая адыгрывае ролю “куста”, з ног да галавы пакрыта галінкамі клёна, ліпы, на яе галаве красуе вянок з палых кветак, — піша аўтарка даліся. — У час гэтага дзіўнага шэсця па Меркулавічах дзяўчына сапраўды нагадвае куст у руху.”

Святочная працэсія спявае “куста” — адмысловую абрадавую песню. Дайшоўшы да аднаго здвароў, члены гурта, у якім задзейнічаны ўдзельнікі народнага фальклорнага калектыву “Меркулавіцкія вачоркі” Меркулавіцкага цэнтральнага сельскага Дома культуры, ходзяць карагодам і спяваюць, выклікаюць гаспадароў з хаты. Калі гаспадыня і яе родныя з’яўляюцца перад гасямі, спяваць працягваюць “карагодзіць”. Атрымаўшы дары ад гаспадароў, “дзявоца войска”, як яе называе Людміла Мельнікава, рухаецца далей з карагодам і спявае: “Троица, Троица, Святая Багародзіца, а ў нашых Меркулавічах добра куст паводзіцца...”

Такі ж самы абрад “Ваджэнне куста” зладзілі і ў вёсцы Семернікі Ашмянскага раёна. Мясцовыя клубнікі Троицу адзначылі ўрачыста і, што называецца, з размахам. Як напісалі нам супрацоўнікі аддзела метадычнай работы Ашмянскага РЦК, у самім паселішчы прайшоў ужо названы абрад, а на пляцоўцы каля мясцовага клуба-бібліятэкі былі арганізаваны разнастайныя конкурсы, сумесныя гульні для дзяцей і дарослых, а таксама насычаная канцэртная праграма з удзелам клубных творчых калектываў. Завяршылася свята “завітаннем бярозкі” — на яе галінкі ўдзельнікі абраду вешаюць стужкі з пажаданнямі здароўя, шчасця, добра, міру — і валжэннем вакол яе вясельных карагодаў.

Сваё буйное свята зладзілі з 14 па 16 чэрвеня і ў горадзе Дуброўна, што на Віцебшчыне. Сюды, для ўдзелу ў XXVI Міжнародным фестывалі песні і музыкі “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне”, з’ехалі госці з многіх каточкаў Беларусі, а таксама з Польшчы, Расіі, Латвіі, Літвы і Малдовы. У

“Дзявоца войска” і супольны “Кракавяк”

Свята побытавых танцаў у Жодзішках: танцуюць усе!

рамках фестывалю прайшлі канцэртныя і конкурсныя выступленні калектываў мастацкай творчасці, парад удзельнікаў фестывалю, тэатралізаваныя дзеянні і арганізаваны масавыя гульні, святы музыкі, выставы-кірмашы работ майстроў розных відаў народнага мастацтва, народных промыслаў (рамёстваў), майстар-класы ды многае іншае. Карацей, у Дуброўне сёлета, як і заўжды, кожны мог выбраць сабе любое мерапрыемства па душы.

АД ТЭОРЫІ ДА ПРАКТЫКІ

Даўнавата ў нас не было інфармацый з Мастоўскага раёна Гродзенскай вобласці. Ліст, які прайшоў у рэдакцыю ад бібліятэкара аддзела бібліятэчнага маркетынгу Мастоўскай раённай бібліятэкі Алены Дараховіч, парадаваў сваім расказам пра пасяджэнне аматарскага аб’яднання для пажылых людзей “Зносіны”. Дзея ладзілася ў Пескаўскай сельскай бібліятэцы і насяла назву краязнаўчых вачорак “Багатая на таленты родная зямля”. Падчас мерапрыемства адбылося знаёмства прысутных з кнігамі Элізы Ажскай, Піліпа Пестрака, Пятруся Макаля, а таксама з творчасцю мастака Аляксея Багустанова.

Як піша Алена Дараховіч, усе члены аматарскага

аб’яднання — творчыя людзі: нехта з іх піша вершы, хтосьці займаецца выязнам і вышыўкай, а кагосьці вабяць кулінарыя ці краязнаўства. Што ж, таленавітыя людзі ёсць у любым каточку нашай Беларусі. І не мае значэння, маладога ці сталага яны веку, галоўнае, што ў кожнага з іх ёсць свая ўлюбёная справа, якой яны аддаюць свае сэрцы і душы.

А каб удасканальваць сваё майстэрства, кожнаму аматару і нават прафесіяналу можна і, мабыць, варта бываць на розных семінарах-практыкумах. Напрыклад, на такім, якое ў мінулы суботу (15 чэрвеня) зладзілі на базе Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці. Тут прайшоў семінар-практыкум для спецыялістаў установаў культуры клубнага тыпу на тэму “Свята як культурны брэнд тэрыторыі”.

Як піша нам Андрэй Струнчанка, намеснік дырэктара Віцебскага АМЦНТ, падчас семінара вопытам арганізацыі і правядзення рэгіянальных святкаў і фестывалю падзяліліся супрацоўнікі ўстановаў культуры Гарадоўскага і Полацкага раёнаў — Таццяна Аўсянкі і Ірына Крыванос. Але ж, як вядома, тэорыя без практыкі — справа мёртвая. Таму ў якасці практычнага занятку адбыўся таксама і выезд удзельнікаў семінара ў санаторый “Чыгунач-

нік” (Віцебскі раён), дзе мясцовыя культурработнікі зладзілі адкрыты раённы фестываль “Волаты Прыдзвіння”. Балазе, паглядзець там сапраўды было на што: карнавальны парад-шэсце, тэматычныя конкурсы і гульні, выступы цыркавых калектываў і тэатраў мод, адкрыццё інсталяцый і арт-аб’ектаў “Парк мініяшур” і “Парк веліканшаў” ды многія іншыя акцыі і мерапрыемствы.

КАРАГОДЫ + СПЕВЫ

9 чэрвеня ў Смаргонскім раёне ў аграгарадку Жодзішкі прайшоў свята побытавых танцаў “Жодзішкаўскі карагод — 2019”. “Карагодом адкрыцця” стаў народны танец “Кракавяк” у выкананні ўсіх танцавальных калектываў, удзельнікаў і гасцей фестывалю. А іх, як піша нам загадчык аддзела традыцыйнай культуры Гродзенскага АМЦНТ Вольга Шлявіянец, сабралася нямяла.

“Сваё майстэрства прадставіла музычная група-капэла “На Таку” з Мінска, з танцамі і майстар-класам на свята завітаў этнаграфічны клуб “Кола” з Маладзечна, назнаёміў з танцамі сваёй рэгіёна аматарскі танцавальны калектыў з аграгарадка Альхоўка Астравецкага раёна, узорны фальклорны калектыў “Налычаначка” ДУА “Жодзішкаўскі яслі-сад-сярэдняя школа”, — адзначае ў далісе. — *Ненаў-*

На “Волатых Прыдзвіння” заўжды весела.

Хлеб-соль для “дзявоца войска” ў Меркулавічах.

торныя мелодыі прагучалі ў выкананні ўзорнага ансамбля народнай музыкі “Гулянок” Смаргонскай дзіцячай школы мастацтваў імя Міхала Клеафаса Алейскага. А сапраўднай інтрыгай фестывалю стаў танцавальны конкурс “Вуліца на вуліцу” паміж вуліцамі аграгарадка, удзельнікі якога саборнічалі ў выкананні мясцовых побытавых танцаў “Палка-бабачка”, “Лысы” або “Каразэт”, “Какетка”, “Ойра”.

Але гэта яшчэ не ўсе навіны са Смаргоншчыны. Як піша нам наша сталая аўтарка, дырэктар Смаргонскага раённага цэнтра культуры Галіна Крашнянок, у мясцовым клубе аграгарадка Залессе адбылася святочная канцэртная праграма “Святочны выклік”, прысвечаная Дню медыцынскага работніка. Фестываль талентаў “Хвіліна зорнай славы” прайшоў у аддзеле культуры і волонцкага часу Вішнеўскага Дома культуры. У фойсе прынялі ўдзел 15 юных і таленавітых жыхароў аграгарадка Вішнева. Акрамя таго, супрацоўнікі Круэскага, Залесскага, Лылойнінскага дамоў культуры працягваюць радаваць жыхароў аддаленых канцэртнымі праграмамі ў рамках абласной акцыі “Ваенная агітбрыгада”.

Да слова, святочны канцэрт напярэдадні прафесійнага свята Дня медыцынскага работніка, зладзілі і супрацоўнікі Палаца мастацтваў горада Бабруйска. У

канцэртнай зале ўстановы медыкаў са святам віншавалі народны ансамбль песні “Весялуха”, узорны хароаграфічны калектыў “Крынічка” ды многія іншыя музычныя гурты і выканаўцы.

А ў Навагрудку 14 чэрвеня быў зладжаны III Дзіцячы творчы форум “Летні калейдаскоп талентаў, або Вясельныя канікулы”. На сённяшняй пляцоўцы мясцовага раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці выступіла таленавітая дзітва з усяго Навагрудскага раёна і раённага цэнтра. Хлопчыкі і дзяўчынкі спявалі ды чыталі са сцэны, дэманстравалі фотаработы ды вырабы, зробленыя сваімі рукамі.

Як адзначае дырэктар Навагрудскага РЦКІНТ Наталія Кавальская, ні адзін удзельнік форуму не застаўся без увагі і ўзнагарод. Таму пералічым хаця б тых, хто заваяваў першыя месцы ў розных намінацыях. Так, у намінацыі “саліст-вакаліст” Дыплом I ступені заваяваў Арцём Ляскоўскі (сярэдня ўзроставая група) і Карына Алевій ды Ала Мянько (старшая ўзроставая група). У намінацыі “вакальны ансамбль” Дыплом I ступені заслужана атрымала вакальная група “Крышталікі” з Навагрудка, а ў намінацыі “чытальнік” перамогу святкаваў Захар Чырвоны. Віншум лаўрэатаў і жадаем ім новых перамог!

Падавалася б, каго ў час шматмернага кіно ці фантастычных камп'ютарных эфектаў можна зацікавіць дыяфільмамі? Але некалькі гадоў таму ў Мінску з'явілася каманда акцёраў, рэжысёраў і музыкантаў, якая захапілася менавіта старымі казкамі на стужках. І сёння праект “Дыяфільм live” можна ўбачыць у музейных дворыках, кнігарнях, канцэртных залах ці нават проста на вуліцы ўсё часцей. Толькі гэта мае мала агульнага з пераклочаннем карцінак на экране — гэта адразу і тэатр, і музыка, і анімацыя. Таму падчас паказаў можа падацца, што ты знаходзішся ў студыі, дзе агучваецца мультфільм, у іншы ж — на канцэрце, дзе Калабок спявае блюз, Дзядзя Сцёпа з казкі Сяргея Міхалкова гаворыць голасам Уладзіміра Высоцкага, а Мальчыш-Кібальчыш амаль што выконвае рок-опэру. Чаму аднаўляючы старыя стужкі, ствараш штосьці новае, сучаснае і жывое, распавялі “К” самі ўдзельнікі “Дыяфільм live”.

Вераніка МОЛАКАВА

“ВЫКЛЮЧЫЦЬ СВЯТЛО І ЧЫТАЦЬ З ЭКРАНА НЕДАСТАТКОВА”

Наталія ЛЕВАНОВА, рэжысёр і аўтар ідэі:

— Мы з мужам, перабіраючы дома старыя рэчы, знайшлі скрынку са стужкамі і дыяпраектар. Захацелася правесці, ці магчыма зараз стварыць такую ж магічную атмасферу, якая адчувалася ў дзяцінстве, калі ўсе збіраліся дома, гасілі святло і замест тэлевізара глядзелі на карцінкі з дыяпраектара.

Адразу разумелі, каб дацягнуць якога-небудзь эфекту і ўздзейнічаць на глядача, проста выключыць святло і чытаць тэкст з экрана ўжо недастаткова — трэба ствараць яшчэ і пэўную гукавую атмасферу, таму прыцягваем для гэтага прафесійных акцёраў, якія ўмеюць рабіць такія рэчы. Мы паспрабавалі штосьці паказаць і зразумелі, што цікаваць да дыяфільмаў ёсць. Паступова сабралася каманда, з якой мы сустракаемся разам і адбіраем матэрыял, прыдумляем, якім можа быць гук да гэтых слайдаў, рэцепіруем і выходзім да глядачоў.

“ВАЖНА ПАКАЗВАЦЬ УСЁ АНАЛАГАВА”

Віктар КРАСОЎСКІ, апэратар:

— Мы арыентуемся на моладзь, але да нас прыхо-

Наталія Леванова, Антон Макуха, Віктар Красоўскі і Андрэй Еўдакімаў.

Старыя казкі па-новаму

дзяць і бабулі. Ты чакаеш увесь час, што яны ўстануць і пойдучы: “Такое нельга з дыяфільмамі рабіць!” А яны дзякуюць: “Вы такія малайцы, мы не чакалі ўбачыць такое”. Якое такое? Мы самі пастаянна запрашаем людзей. Яны пытаюцца: “А што ў вас?” Вось як ім адказаць? Ну, дыяфільмы паказваем? Ды я сам не разумею, як гэта можна на словах патлумачыць. Але яшчэ ніводнага разу не сустрэў людзей, якія пашкадавалі б, што прыйшлі. Ва ўсіх рэакцыя “Вау!” Пасля паказаў мы праводзім анкетаванне. Адзін з пунктаў: “Чаму вы прыйшлі?” Людзі прыходзяць заўжды па нейкай з дзвюх прычын — ім пра нас распавялі іх сябры ці яны самі проста захацелі ўспомніць дзяцінства.

Таму вельмі важны момант для нас — паказваць усё аналагава. Праектар, стужка — усё па-сапраўднаму. Я сачу за артыстамі, каб пракрыць наступны кадр, глядач разам з ім чытае тэкст з экрана. Нейкія стужкі былі ў нас саміх, але шмат мы ўжо і набіралі. Хочам сабраць вылікую калекцыю, каб глядачы прыйшлі і ўбачылі

цэлы чамадан з дыяфільмамі. Хтосьці нам іх дарыць, часам нашы сябры прыносяць штосьці сваё любімае. Паказваем усё на праектары “Пеленг-800”. Такія выпускаліся на прадыемстве ў Рагачове, якое ўсё яшчэ працуе і так і называецца — “Дыяпраектар”, але там выпускаюцца ўжо не праектары, а, напрыклад, опытка для танкаў. У нас ёсць яшчэ “Лектар-400”, але ён не так футурыстычна выглядае.

“УЗНАЎЛЯЕМ БЫЛОЕ, СТВАРАЕМ З ЯГО НОВАЕ”

Андрэй ЕЎДАКІМАЎ, кампазітар і аранжыроўшчык:

— Я адказваю за музычную частку — агучваю дыяфільмы ўжывую неспардна на паказе, запісваю фанэграмы. Фанэграмы — гэта дні і нават тыдні паўдзямнашай работы. То бок штосьці мы накідаем усё разам на рэлеўныя, затым я працую з гэтым дома, прыношу паслухаць усім тое, што атрымалася — дадаем яшчэ штосьці. І так цягнуцца, пакуль усё не будзці задаволеныя. Да кожнага ды-

яфільма ствараецца музыка, асобная гукавая партытура. Мне падабаецца, што мы не прывязваемся ні да якога жанру ці стылю, калі прыдумляем рашэнне. Гэта можа быць нешта нахпалт спектакля, а можа быць песня. Цікава менавіта тое, што ўсё гэта разам. Музыка магла б быць асобна і асобна дыяфільма, а калі мы іх спалучаем, атрымліваецца штосьці трэцяе. Вось, напрыклад, казка “Верліока” гучыць як рэпчына, а на экране мы бачым зусім іншае, “Дзядзя Сцёпа” гаворыць голасам Высоцкага — вось менавіта гукавая інтэрпрэтацыя дае больш інфармацыі глядачу.

Гэта як у тэатры — п'еса напісана, але рэжысёр можа зрабіць з яе новы артыфакт, працягваць твор павольму. Мы робім штосьці падобнае, толькі з дыяфіль-

як рэгі. Дзясем гэта не зразу-мела, таму для іх мы паказваем гэтую казку інакш.

“ДАЎНО НЕ БЫЛО ТАКОГА ЗАДАВАЛЬНЕННЯ”

Антон МАКУХА, акцёр:

— Ёсць некалькі праектаў, у якіх я ўдзельнічаю і якія мне падабаюцца, але ў мяне рэальна даўно не было настолькі моцнага задавальнення, якое ўнікае ад апладысмантаў пасля нашых паказаў дыяфільмаў. Вось такога, каб табе было абсалютна не сорамна, ты не хашеў хуценька пайсці са сцэны. З глядачамі ўстаўляваецца моцны кантакт. Мы адчуваем, што яны перажываюць усё разам з намі.

Мне падабаецца, што каманда сабралася такая, дзе

важны кожны чалавек паасобку. Любая з нашых казак не атрымалася б такой, якой мы яе паказваем, калі б не было некага з нас. Нават калі хтосьці сольна выступае, усё адно над гэтым працавала каманда — заўвагі, прапановы, музычныя праўкі і гэтак далей. Калі няма каго-сьці аднаго, вельмі складана рэпетаваць. На выступленні тое ж самае. Хтосьці не “даціснуў” — можа сарвацца цікавы каваляк. Віія крыху марудней пракрыць кадр — таксама ўжо не тое. Людзі ў зале таксама гэта адчуваюць.

“ЗАЎЖДЫ НЕПАДРОБНЫЯ ЖЫВЫЯ ЭМОЦЫІ”

Алена ГІРАНОК, актрыса:

— Я таксама больш нідзе не пачуваюся так камфортна і вольна, як тут. Можна

агучваць любыя ідэі і рабіць усё што заўгодна. Мы вельмі любім тое, што робім, і людзі на гэта рэагуюць. Так цікава потым назіраць за рэакцыяй глядачоў — гэта заўжды непадробныя жывыя дзіцячыя эмоцыі. Не таму, што людзі глядзяць дыяфільмы і ўзгадваюць дзяцінства! Гэта больш звязана з нейкім унутраным адчуваннем непасрэднасці, шчырасці. Прычым адзін з папулярных водгукаў на нашы версіі казак “Вы вар’яты!” Але, канечне, у добрым сэнсе.

“ГЛЯДАЧ БАЧЫЦЬ ТОЛЬКІ ТОЕ, ШТО НАМ САМІМ ПАДАБАЕЦА”

Аляксандр ЯФРЭМАЎ, акцёр:

— Глядач бачыць толькі тое, што нам самім падабаецца. Кожнаму з нас. Калі падчас рэпетышый хтосьці кажа “не”, тады ён прапануе іншае рашэнне. Бываюць сітуацыі, калі чалавек выказвае свае сумневы, нават калі не можа прапанаваць нічога канкрэтнага ўрамен. Часам мы жорстка разыходзімся ў меркаваннях, рэлеўныя проста прыпыняюцца і мы ідзем па дамах. Але як толькі ўсе пяць чалавек у камандзе згодны з версіяй дыяфільма, яго паказваюць глядачу.

Мы нават прыйшлі да высновы, што калі акцёры вывучаць усё тэкст на памяць, гэта будзе лукам, таму адна з абавязковых умоў на нашых паказах — чытаць тэкст. Таму ёсць звязка адразу многіх людзей, бо на экран глядзяць і артысты, і публіка.

P.S. Калі ў вас ёсць дыяфільмы, якія вам непадобны і вы затовыя падзяліцца імі з “Дыяфільм live”, калі ласка, звязьцеся з намі.

K

Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны (НКС) Беларусі ўключае больш за 60 элементаў і пастаянна папаўняецца. Гэта абрады каляндарнага і сямейнага кола, разнастайныя рамёствы, промыслы, такія сакральныя звычаі, як ушанаванне крыніц, камянёў, дрэў, абразоў, свечак ды іншае. Каляндарныя абрады ў гэтым спісе, бадай, самыя яркія і запамінальныя, найбольш прыцягваюць увагу сваім глыбокім зместам і мастацкай формай. Створаныя ў сельскай абшчыне далёкімі продкамі, яны і ў наш час выконваюць сваю выхаваўчую ролю, даюць магчымасць правіць творчыя здольнасці, вучаць шанаваць прыроду, жыць у суладдзі з ёю і паміж людзьмі.

Русалле ў аграпарадку Вялікі Бор Хойніцкага раёна мае статус нематэрыяльна-культурнай спадчыны.

Ушанаванне раслін у летніх абрадах

Узімку ў выглядзе карнавальных масак, традыцыйных спеваў і магічных дзеяў з'яўляюцца вобразы продкаў, якія заклікаюць у традыцыйных формах шанаваць працавітых людзей, свой род, абрагчы сямейныя традыцыі і звычаі. Вясной песнямі і карагодамі захавальнікі народных традыцый заклікаюць вясну і цёплае сонейка, каб яно сагрэла зямлю, чакаючы прылёту птушак і нагадваюць пра хуткае наступленне працы на зямлі. Росквіт прыроды сустракаюць новымі абрадамі, параўноўваючы тое, што адбываецца на зямлі, з перыядам росквіту чалавечага жыцця і клопатам пра будучы ўраджай, працяг роду. З інвентаром і ўсімі пытаннямі па НКС можна азнаёміцца на сайце «Жывая спадчына Беларусі», створанага пры падтрымцы UNESCO.

ЯЛІНКА Ў ТРАДЫЦЫЙНАЙ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСАЎ

Звычай старажытных германцаў ушаноўваць на Новы год вечназялёную яліну зараз шырока распаўсюджаны. Беларусы таксама прынялі яго, хоць даўней на Каляды яліну не ссыкалі і не ўпрыгожвалі, а рабілі саламянага павука (салому звязана з культам продкаў). У некаторых рэгіёнах яловыя галінкі і дрэўцы выкарыстоўваюцца і ў наш час. У пахавальнай абраднасці яны замацаваліся ў горадзе ў выглядзе рытуальнага вянка для памерлага — як яго абярэг ад нячыстай сілы і ўвасабленне Вялікага касмічнага шляху (Гусінай дарогі), сімвал ганарвання і завяршэння язных спраў. У Усходнім Палессі, асабліва ў Лельчыцкім раёне, рэдкае для гэтага рэгіёна дрэва прысутнічае ў вясельнай

абраднасці. У вёсцы Новае Палессе захаваўся абрад з ялінкай на Стрэчанне, а ў Тонежы — у абрадзе заугання вясны «Чыррачка» (абодва маюць статус НКС).

ВЯРБА ЗА ТЫДЗЕНЬ ПЕРАД ВЯЛІКАДНЁМ

Дрэва, якое расцвітае першым і з-за гэтага фігуруе ў вяснава-весняных абрадах, гэта вярба. Ёю выганяюць першы раз кароў у поле, з ёю ідуць на засеўкі, бясплодныя жанчыны з'ядаюць пупышкі малалых галінак, каб нарадзіць дзіця. Сімвал жыццёвай моцы, плоднасці, вярба хутка прымаецца і расце, таму на Вербніцу ёю б'юць па плячах адзін аднаго, жадаючы: «*Будзь здаровы, як вада, будзь багаты, як зямля!*» Традыцыя падтрымліваецца царквой, а тэхналогія вырабу велікодных вербаў на Гродзеншчыне мае статус нематэрыяльнай культурнай каштоўнасці Беларусі.

КЛЁН, ЛІПА І БЯРОЗА НА ТРОЙЦУ

Сёмуха або Тройца ў многіх рэгіёнах лічыцца першым святам лета. Спрадвеку ў гэтую пару шанавалі маладую зеляніну дрэў — бярозы, ліпы, клён. Двор упрыгожвалі бярозкамі, вокны звонку і ў хаце — галінкамі ліпы і клёну, імі таксама ўпрыгожвалі Чырвоны кут і захоўвалі потым для лячэння хвароб. На Піншчыне і ў некаторых іншых рэгіёнах больш шанавалі клён. Да яго дадавалі галінкі ліпы як сімвал жаночасці, дабрабыту, плоднасці.

У жывым бытаванні цяпер мала дзе захаваўся абрад «Ваджэння Куста». Толькі ў аграпарадку Лобча Лунінецкага раёна Брэсцкай вобласці ён мае

статус НКС, бо ўзнаўляецца штогод на другі дзень Тройцы з мноствам прыгожых песень і звычайў. Кляновы ліст у песнях сімвалізуе дзяўчыну, якая мусіць быць адарванай ад свайго роду і прадоўжыць род будучага мужа. Такі ж сімвал мае абвітая галінкамі клёну дзяўчына-Куста (галінкі клёну на ёй у леравёрнутым стане). Гатовая да шлюбу, дзяўчына-Куста абыходзіць вёску ў суправаджэнні сябровак, а ў тэкстах абрадавых песень спявачкі просяць благаславіць яе на самастойнае жыццё і адарыць: «*На другі дзень Тройцы, пасля сёмай надзелі да спялі явіночка для маладой дзяўчыны. Мы ўп'ялі ў явіночак зеляньскага клёну, павядземо Кустку да на сялу Лябязкому*», «*Трэба нашаму Кусту піці-есці даці, ... з крынічкі-вадзічкі, ...панчошкі, чаравічкі*».

СТРАЧАНАЯ ТРАДЫЦЫЯ

На жаль, звычаі і абрады кумлення на Сёмуху ў бярозавых гаях не захаваліся ў жывой традыцыі. Шкада, бо песні і карагоды, якія суправаджалі дзеянні дзяўчат, скіраваныя на ўмашаванне сяброўства (кумленне) і ўшанаванне дрэва, якое з'яўляецца сімвалам дзявоцтва, вельмі прыгожыя: «*Пойдзем, дзеванькі, мы ў зай гуляцкі да заўём вянкi мы на ўсе святкі — на духаўскія, на пятроўскія. Ой, што дух-тройка — то і збор дзеўкам. Ай, не радуйся, явіны дуб, не к табе ідзем вянкi віць. Ай, узрадуіся, белая бяроза, мы к табе ідзем вянкi віць*», «*Ты радуіся, белая бяроза. К табе ідуць дзеўкі красныя, табе нясуць яешні смачныя*».

Бяроза — дрэва, звязанае з першапродкамі, выкарыстоўваецца дзяўчатамі падчас змені іх сацыяльнага статусу, калі яны ўжо гатовыя да самастойнага жыцця. Бярозкі яны звязвалі

верхаўінамі папарна, утвараючы такім чынам арку, праз якую праходзілі карагодам, а зверху ўпрыгожвалі вянкамі. Тут жа, ля бяроз, дзяўчаты частаваліся прынесенымі з сабой сырам, маслам, пяклі яешню і бліны. Праз тыдзень зноў ішлі ў гай, каб развіць бярозкі. У другасных формах звычай кумлення выкарыстоўваецца ў Паставах на фестывалі «Звіняць цымбалаў і гармонік» і ў іншых месцах. Пераход у другасныя формы страчанага традыцыі для фарміравання нацыянальнай самавыядомасці — з'ява станоўчая. Важна толькі ведаць традыцыю і адэкватна ёю карыстацца, бо часам няведанне этнічнай культуры свайго народа выглядае недарэчна. Прыкладна, святам ураджаю ў нас лічацца Дажынікі — абрад заканчэння жніва ў полі, а пра сімвалічную народную назву Багач забыліся і не ўгадваем.

ДУБ І КУПАЛЬСКІЯ КВЕТКІ

Купалле — пік лета, свята ў гонар летняга сонцастаяння, якое лічыцца сімвалам нацыянальнага адраджэння, знікла ў жывой традыцыі, як і абрад валачобніцтва на Вялікдзень. Яно адраджаецца апошнія гады ў другасных формах. Купалле — час шанавання дуба (Іваны і Мар'і надзяваюць у купальскую ноч вянкi з дубовых галінак) і купальскіх лекавых кветак, з якімі звязана мноства казак, легенд і паданняў. Некалі купальскіх песень ведалі столькі, што за ўсю ноч ніводная не паўтаралася. Эпіцэнтр традыцыі — Полацкі раён — мог бы захаваць традыцыю хоць бы на возеры Янова, ажывіўшы ў купальскую ноч унікальную каменную абсерваторыю — стоў-

нхендж, арыентаваны на дзень летняга сонцастаяння (дарэчы, дзейнічае дагэтуль, што можна назіраць у купальскую ноч).

Аднак ні аматарскія, ні самадзейныя полацкія гурты не імкнуцца да гэтага, хоць валодаюць рэгіянальнай спеўнай традыцыяй «уперахлест» — гэта антыфонныя спевы, калі кожны радок раўнараецца столькі разоў, колькі груп спявачак можа ўтварацца, пры гэтым пачатак новага радка наслоіваецца на канец папярэдняга. Таму ў купальскую ноч песні гучалі доўга, фантастычна прыгожа і далёка разносіліся па наваколлі з высокіх узгоркаў ля азёр або сярод палёў. Пры ўмове захавання ў гэтым месцы купальскіх абрадаў і звычайў (мясцовасць ператварылася амаль цалкам у дачны пасёлак) традыцыя магла б мець статус нематэрыяльнай культурнай каштоўнасці.

Вельмі доўга яе вывучалі ў экспедыцыях Таццяна Пладунова і Вячаслаў Калацэй, распаўсюдзілі праз сваіх студэнтаў кафедры этналогіі і фальклору па ўсёй Беларусі, і зараз полацкія купальскія песні спяваюць усе аматарскія маладзёжныя гурты. Студэнцкае этнаграфічнае таварыства літаральна прынамсам прыцягвала самадзейныя калектывы вёскі Багатырскае на гару Таўкачоўку ля вёскі Свяніца, каб разам справіць Купалле і праспяваць песні ў мясцовай традыцыі, аднак гэты гурт арыентаваны на сцэнічныя формы, і яго ўдзельнікі так і не адчулі харавата і глыбокага сэнсу купальскай традыцыі.

ЦІ ТРАДЫЦЫЯ, КАЛІ З ІНШАГА РЭГІЁНА?

У 2009 годзе мне разам са Святанай Клепикавай удалося назіраць Купалле са спальван-

Такі ж статус мае і абрад ваджэння Кусты ў аграгарадку Лобча Лунінецкага раёна Брэсцкай вобласці.

А таксама абрад ваджэння Кусты ў вёсцы Жолкіна Пінскага раёна.

нем і далейшым патапленнем льялькі-Купалкі, якая сімвалізуе ведзьму, у аграгарадку Хаціслаў Маларыцкага раёна Брэсцкай вобласці, на самай мяжы з Украінай. Выдатны дарослы гурт “Хаціславяне”, дзіячы клуб аматараў фальклору “Вясковая табала”, аўтэнтычныя вельмі прыгожыя і багата аздобленыя арнамантам тканяныя строі, якія захаваліся ў мясцовым доме культуры, выкарыстоўваюцца ў сцэнічных формах і традыцыйных абрадах, адметны купальскі абрад — усё гэта, здавалася б, заслугоўвае таго, каб надаць Купалю ў Хаціславе статус НКК. Але апытванне мясцовых сям’яў выявіла, што купальскія песні ў выкананні гэтых калектываў разлучаны з дапамогай дырэктара Дома культуры, выдатнага кіраўніка і спявачкі, якая шмат гадоў шчыруе тут на ніве культуры. Сама яна родам з суседняга раёна Украіны, і купальскія мелодыі яе радзімы ад розніваюцца ад мясцовых, хоць тэксты ў асноўным аднолькавыя. Таму наданне статусу гэтай купальскай традыцыі немагчыма.

Яшчэ што нас вельмі засмуціла — пачынаючы прыкладна з таго года не толькі ў Хаціславе, але і паўсюдна ў нашай краіне МНС стала забараняць паленне вогнішчаў у купальскую ноч,

а раённыя ўлады — абмяжоўваць час правядзення свята да 21 — 22 гадзін. Ніколі я не чула, каб былі пажары пасля Купалкі ў Беларусі або каб гэтае свята спраўлялі каля сельскіх клубаў і ўвогуле ў вёсцы. Такія адносіны да народных традыцый даюць падставу для трывогі адносна іх захавання ў нашай краіне. Таму вельмі хацелася б пабудзіць да абмеркавання гэтай праблемы сельскіх і гарадскіх работнікаў культуры. Сітуацыю трохі выправіла святкаванне Купалля ў Александрыі пры падтрымцы Прэзідэнта краіны, за што варта выказаць вялікую падзяку ініцыятарам і арганізатарам.

РУСАЛКУ АПРАНАЮЦЬ, ЯК КУСТ

Нельга не заўважыць, што вобраз Купалкі, Русалкі і Кусты, які выяўляецца ў розную пару і ў розных абрадах на Беларусі, падобны. І перш за ўсё гэта выяўляецца ў тым, як апранаюць гэты персанаж.

Русалке або Провадцы Русалкі ў жыта былі ў тых рэгіёнах, дзе ніколі не святкавалі Купалле. Жывая традыцыя захавалася ў аграгарадку Вялікі Бор Хойніцкага раёна і мае статус НКК. Пасля абраду са скокамі праз вогнішча адзенне русалкі з клёну і вянوک з хмелю, галінак ліпы

і садовых кветак разрываюць, і кожная жанчына стараецца ўхапіць хоць лісцік, каб кінуць на свае грады дзеля забеспячэння добрага ўраджаю.

У аграгарадку Усохская Буда Добрушскага раёна русалку сімвалізуюць хлопці і дзяўчына, якія маюць намер хутка ўзяць шлюб. Іх звязваюць разам вяноўкай і абвешваюць кляновымі галінкамі, як Куст на Піншчыне, затым вядуць па вуліцы праз усё паселішча да жытнёвага поля. Мясцовыя жыхары сустракаюць такую Русалку як сваіх варот, мужчыны здыма-

юць перад ёй шапкі. Калі такой пары не знаходзіцца, звязваюць дзвюх дзяўчат-сябровак. Унікальнае ўвасабленне Русалкі, захаванне абраду з традыцыйнымі песнямі і звычаямі, удзел у ім моладзі пад кіраўніцтвам дырэктара мясцовага дома культуры Валянціны Аверчанка, безумоўна, вартае статусу НКК. Гэта залежыць толькі ад раённых улад, якія павінны аформіць дакументы і ўзяць на сябе абавязкі па захаванні абраду, забяспечыць яго пераемнасць.

ПРАБЛЕМЫ ПЕРАЕМНАСЦІ ТРАДЫЦЫЙ

Амаль усе абрады гадавога кола ўключаюць песні, ігру на музычных інструментах, вусныя формы фальклору, неабходнасць майстраваць пэўную атрыбутыку, каштомы, гатаваць

у іх развіваўся музычны слых. Потым самі спрабавалі далучацца да дарослых. Прыкладна ў тым узросце, у якім зараз дзеці ідуць у школу, дзяўчынкі пачыналі вучыцца прасці на вачорках-папрадках, і пры гэтым яшчэ і вучыліся спяваць, слухалі казкі, легенды, прыказкі, прымаўкі, загадкі. Трэба дадаць, што было шмат гульняў з выкарыстаннем вусных форм і атрыбутаў з прыродных матэрыялаў. Многія культработнікі, за што ім нізкі паклон, актыўна працуюць з дзецьмі, далучаюць іх да сваіх рэгіянальных народных традыцый. Але гэта ў асноўным у сельскай мясцовасці. У гарадах мастацкае развіццё дзяцей каштуе бацькам нямалых сродкаў. Так быць не павінна. Усе дзеці маюць права на развіццё сваіх творчых здольнасцяў, і найперш на аснове этнічнай культуры, права атрымліваць веды пра свой родны край, сваю малую радзіму. Такое выхаванне павінна забяспечыць школа.

У Мінску ёсць ужо шматгадовы вопыт працы з дзецьмі на аснове фальклорна-этнаграфічнай дзейнасці, пераймання народных традыцый, фальклору і рамястваў вусным шляхам. Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і адміністрацыя Кастрычніцкага раёна сталіцы пайшла насустрач памкненням этнахароографа Міколы Козенкі арганізаваць сістэматычную працу па этнавахаванні дзяцей і моладзі ў Цэнтры дадатковай адукацыі “Ветразь”, дзе працуе 22 аб’яднанні па інтарэсах. Была створана Рэспубліканская апорная метадычная пляцоўка “Традыцыйная культура і моладзь” з праграмай дзейнасці на 2015 — 2020 гады. Яна арыентаваная на дзяржаўную палітыку ў сферы адукацыі, культуры і выхавання моладзі.

А што албываецца ў наш час у школах? Насельніцтва краіны стала пераважна гарадскім, натуральна пераемнасць народных мастацкіх традыцый амаль паўсюдна страчана. Ліквідавалі ўрок спеваў, ручной працы для хлопчыкаў і дамаводства для дзяўчынак. Перапынкі не выкарыстоўваюцца для рухомай гульні, з-за чаго дзеці змалку растуць хільмі і не ўмеюць сябе самастойна заняць у вольны час. Мала гурткоў мастацкай творчасці. Калі мы як народ хочам захаваць сваю этнічную культуру (а гэта і ёсць нематэрыяльная культурная спадчына), трэба сур’ёзна перагледзець школьныя праграмы і ўсю сістэму выхавання, даць дзецям не толькі неабходныя ім у самастойным жыцці веды і навыкі, але і мастацкія каштоўнасці народа, зацікавіць мясцовым крэатыўствам. Толькі тады яны вырастуць культурнымі людзьмі, якія будуць ведаць найперш сваё, будуць спяваць свае песні, ведаць народныя танцы і музыку. Стаўшы дарослымі, яны навучаць сваіх дзяцей калыханкам, якія чулі змалку, будуць расказваць казкі і гуляць з імі ў тэатры гульні, якія карысныя для іх фізічнага і духоўнага здароўя.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ,
грамадскі эксперт у галіне
нематэрыяльнай культурнай
спадчыны Беларусі

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ

МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";

■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.".

Выставы:
■ Міжнародны выставачны праект "Сальвадор Далі" — да 30 чэрвеня.
■ Выстава пейзажнай графікі Ігана Людвіга Блюйлера (са збору Нацыянальнага музея Літваншэйна) "Падарожжа па Рэйне" — да 8 ліпеня.
■ Выставачны праект "Гульні. Игры. Games" — да 3 ліпеня.
■ Выстава "Плынь часу" (творы мастакоў Беларусі — юбіляраў 2019 года з цыкла "Нашы калекцыі") — да 30 чэрвеня.
■ Выстава "Іван Стасевіч. Жываліс".

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВЧАУ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛЮВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Выстава "Вобразы эпохі ў творах Чэслава і Станіслава Манюшкаў" — да 10 ліпеня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломаліценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ

ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Стараяжытнае Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабаровіка VKL3D.
■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
Балетнае лета ў Вялікім
■ 23 — "Спячача прыгажуня" (балет-феерія ў 2-х дзеях з пралогам і эпілогам) П.Чайкоўскага.
■ "Кіеў Мадэрн-балет". Пачатак у 19.30.
■ 24 — "Уверх па рацэ", "Працяглы каляндар абад" (балеты ў адной дзее).
■ "Кіеў Мадэрн-балет". Пачатак у 19.30.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Проспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Проспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўскага, 17.
Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

Выставы:

■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага денарыя да беларускага рубля".
■ Выстава "Сюррэалістычныя далі Георгія Скрыпнічэнкі" — да 24 чэрвеня.
■ Выстава "Наш край любімы — Беларусь" — да 5 ліпеня.
■ Выстава легендарнага беларускага фатографа Юрыя Іванова "Гэта Мы", прысвечаная 80-годдзю аўтара і 75-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — да 28 чэрвеня.
■ Фестываль "Усё сваё" + "Снеўны сход" — 23 чэрвеня. Пачатак а 12-й у дворыку музея.
■ Летні фест для дзяцей і дарослых "Вандроўка ў дзівосны сад" — 29 чэрвеня. Пачатак а 16-й.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ

ІЗЭДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Навукова-папулярная выстава "Таямнічы свет пад мікраскопам" — да 7 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАУНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."
■ Выстава "Грошы нашага часу: жыццё без лішніх нулёў" — з 28 чэрвеня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазерны квест".
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
■ Выстава "Жывыя павучыя птушкі" (прыватная калекцыя, г. Маладзечна) — да 4 жніўня.
■ Выстава жывых экзатычных жывёл "Жыццё з халоднай крывёю" — да 1 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
■ Выстава "Пётр Шумаў. Вяртанне дадому" — да 30 чэрвеня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавінская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Robo Art" — да 28 чэрвеня.
Майстар-класы:
■ Музейныя заняткі "Тэатральная лямпа" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4. Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографіа".
■ Выстава "Галоўная драпіна" (работы мінскага канцэптуальнага фатографа Ігара Саўчанкі) — да 7 ліпеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛКІЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя "Подзвіг у імя вызвалення", прысвечаная 75-й гадавіне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — да 9 верасня.
■ Святочная праграма "Подзвіг у імя вызвалення" — 27 чэрвеня. Пачатак а 15-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект "Раз'бяжныя каруны" (работы майстра па дрэву А.У. Свірыда) — да 3 ліпеня.
■ Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца

Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.
■ Пастаянная экспазіцыя.
Ратуша
Вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.
Случка брама
■ Часовая экспазіцыя "Святло" (падсвечнікі, кандэлябры, шандалы) — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.л. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тематычная экскурсія з элементамі квэста для дваіх "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табэ, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Квэст "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правадзненне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.
■ Музейная фотопляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Часовая экспазіцыя "Стаўбушчына спартыўная".
■ Тематычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей"

■ Акцыя "Купальская ноч у Купальным доме" — 23 чэрвеня. Пачатак а 16-й.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.
■ Юбілейны выставачны праект "Музей-75" — да 22 чэрвеня.
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам ролика ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галарграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
■ Абноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывалісцы"

(візуальная рэтраспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).
■ Выставачны праект з цыкла "Асабісты гісторыі" "Мінская прапаніца. Частка 1. Happy New Minsk".
■ Выстава жывалісцы, прысвечаная 200-годдзю з дня нараджэння Станіслава Манюшкі — да 4 жніўня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:

■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечаная Ганаравому грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
■ Выстава "Еўрапейскія баявыя ўмелствы. Ад кузі Вулкана да ўмельстваў Марса" — да 15 верасня.
■ Выстава жаночых аксесуараў з калекцыі Ігара Сурмачуўскага "Дамскія штучкі" — да 15 верасня.
■ Выстава "Эмі Уайнхаўс: Сямейны партрэт" — да 31 жніўня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.
Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярод сяброў. Гарды-лабаранцы сталіцы Беларусі".
■ "Археалагічныя артафакты ў XII — XIX стст."

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЕКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодыя, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані • вазок; калыска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужабога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульні "Карэты майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект "Беларускі брыльянт у кароне паладзыхных абразоў праваслаўя" — да 27 кастрычніка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыі:
■ "Кіла часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МВСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава аўтарскай выцінанкі Алены Шаліма "Папяровыя мары" — да 14 ліпеня.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малючкі сільскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава твораў Ірыны Церашковай і Жанны Ільюшкінай "Малыяваны сны" — да 30 чэрвеня.
■ Выстава "Спорт у польскім плакаце" — да 30 чэрвеня.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.
■ Экспазіцыя Art-Minsk 2019 — да 30 чэрвеня.

паззіў Я.Карняга.
■ 27 — "Гендарныя выкрутасы" (фантастычная камедыя ваўрачкі становішчаў) А.Курыцька. Прэм'ера.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЯЛБКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 22 — "Піпілка і Ведзьма" (казка для дзяцей ад 5 гадоў) С.Кавалёва.
■ 29 — "Жыў-быў Зац" (казка ў 2-х дзеях) М.Шуваева. Пачатак спектаклю аб 11-й.

■ 28 — Гала-канцэрт. Дырыжор — Іван Касцянін. Пачатак у 19.30.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"

г. Мінск, вул. Кралюткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
■ 24 — "Тры Жызлі" (драма) А.Курыцька.
■ 25 — "Кар'ера доктара Рауса" (гістарычная недакладная трагікамедыя) В.Марціновіча.
■ 26 — "Бетон" (візуальная

■ 25 — "Анастасія" (хараграфічная легенда ў 2-х дзеях) В.Кузняцова. Дырыжор — Андрэй Галану. Пачатак у 19.30.
■ 25 — Канцэрт "Песня не развітаеца з табой". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ 26 — "Лебядзінае возера" (балет у 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак у 19.30.
■ 27 — "Рамаза і Джульета" (балет у 3-х дзеях) С.Пракоф'ева. Дырыжор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч. Пачатак у 19.30.